

KINDERRECHTENSCAN

vervolgonderzoek

(On)beperkt opgroeien in Amsterdam?

januari
2022

INHOUD

1. INLEIDING	3	8. WAT VALT NOG MEER OP?	29
2. SAMENVATTING	5	9. WAT DOET AMSTERDAM ALLEMAAL AL?	32
3. OPZET EN UITVOERING	8	10. CONCLUSIES EN ADVIEZEN	35
3.1 Opzet	8	10.1 Protectie	35
3.2 Gesprekken	9	10.2 Participatie	35
4. KINDERRECHTEN VOOR KINDEREN MET EEN BEPERKING	10	10.3 Provisie	36
5. PROTECTIE	14	10.4 Ten slotte	36
5.1 Wat zeggen de kinderen?	14	11. AANBEVELINGEN KINDEROMBUDSMAN VAN AMSTERDAM	37
5.2 Wat willen de kinderen?	16	BIJLAGE 1 WERKWIJZE EN METHODIEK	39
6. PARTICIPATIE	18	BIJLAGE 2 KINDERRECHTENKADER DEFENCE FOR CHILDREN	41
6.1 Wat zeggen de kinderen?	18	BIJLAGE 3 GESPREKSLEIDRAAD KINDERRECHTENSCAN	42
6.2 Wat willen de kinderen?	20		
7. PROVISIE	21		
7.1 Wat zeggen de kinderen en hun ouders?	21		
7.2 Wat willen de kinderen?	28		

1. INLEIDING

Toen het college van B&W mij in 2019¹ vroeg om een kinderrechtscaan uit te voeren was het de bedoeling om daarbij speciaal aandacht te besteden aan kinderen met een beperking of van ouders met een beperking. Het bleek echter lastig om kinderen met een beperking te spreken, hun omgeving was vaak bang dat een gesprek te belastend voor hen zou zijn. In maart 2020 maakten de coronamaatregelen het bovendien niet langer mogelijk om de geplande panelgesprekken met grotere groepen kinderen uit te voeren. We hebben daarom de

kinderrechtenscaan in mei 2020 afgerond zonder speciale aandacht voor deze groep. Ik heb wel gezegd dat ik van plan was om alsnog een onderzoek uit eigen beweging (artikel 9:26 Algemene wet bestuursrecht) te starten naar de naleving van kinderrechten in Amsterdam bij kinderen die opgroeien met een beperking. Dat onderzoek ligt nu voor u. Ik heb mij daarbij beperkt tot de kinderen met een beperking, de groep kinderen die opgroeien bij een ouder met een beperking is bij dit onderzoek buiten beschouwing gebleven.

In 2019 gaf het OIS aan dat zes procent van de Amsterdamse jeugd behoort tot de meest kwetsbaren. Dat zijn niet allemaal kinderen met een beperking, beperkingen worden niet apart geteld. Een beperking draagt wel bij aan kwetsbaarheid en er zijn volgens OIS dus een kleine 9000 Amsterdamse kinderen kwetsbaar. Hoewel ieder kind en elke jongere zich ontwikkelt op zijn eigen manier, is er iets wat zij allemaal delen. Alle kinderen en jongeren hebben dezelfde rechten. Kinderrechten, die zijn vastgelegd in het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind van de Verenigde Naties (IVRK). In deze scan wordt onderzocht hoe de kinderen die leven met een beperking ervaren dat Amsterdam met hun kinderrechten om gaat.

Omdat ieder kind zich op zijn eigen manier ontwikkelt zal ik kinderen met een beperking vanaf hier gewoon 'kinderen' noemen. Ieder kind zijn eigen ontwikkeling, daar is niets bijzonders of beperkends aan. Toch voelen deze kinderen zich te vaak anders. En dat vinden ze niet fijn. Ook al zeggen sommigen stoer dat als mensen er moeite mee hebben, dat hun probleem is. Kinderen komen ook met oplossingen. Bijvoorbeeld veel meer mogelijkheden voor jonge kinderen om samen buiten te spelen. Of om samen naar school te gaan.

'Als we met elkaar op school zitten leren we om met elkaar om te gaan. En beperkingen te accepteren.' (kind)

¹ Aansluitend bij het voorstel dat de gemeenteraad op 10 december 2018 aan het college deed om jaarlijks en mensenrechtenscaan uit te voeren, te beginnen met een kinderrechtscaan.

Kinderen wijzen ons er op dat er heel snel gekeken wordt naar de dingen die je niet kunt.

‘Maar wat heel belangrijk is, is dat men kijkt naar datgene wat je wel kunt en wat je heel goed kunt. En dat je naar die talenten moet kijken. Dan voel je je ook prettiger en voel je je niet anders dan de rest.’ (kind)

Ook deze scan is een momentopname. Er zijn 31 kinderen gesproken. Deze kinderen vertelden vaak ongeveer hetzelfde als de kinderen bij de eerste kinderrechtenscan. Bovendien kwamen er een aantal onderwerpen naar boven die naar mijn mening direct aandacht van de gemeente nodig hebben. Want wat betekent een recht op onderwijs dat moet aansluiten bij de belevingswereld en het leerniveau van een kind² als de schoolkeuze uiteindelijk bepaald wordt door het al dan niet beschikbaar zijn van leerlingenvervoer? En wat kan de gemeente doen om de feitelijke uitvoering van passend onderwijs te verbeteren, samen met de Amsterdamse samenwerkingsverbanden? Helaas zijn er ook zaken waar de gemeente slechts beperkt invloed heeft. Zoals de omstandigheid dat op cluster 3 scholen zeer moeilijk lerende kinderen de klas moeten delen met kinderen met alleen fysieke beperkingen. Hoewel kinderen zelfs daarvoor oplossingen aandragen. Daarvoor verwijs ik naar de volgende pagina's, waarin ik een beeld hoop te schetsen van de kansen en verwachtingen die deze Amsterdamse kinderen op grond van het IVRK in Amsterdam hebben.

² Artikel 29 IVRK

2. SAMENVATTING

In mei 2020 kwam de Kinderombudsman van Amsterdam op verzoek van het College met de eerste kinderrechtenscan. Daarin werd een algemeen beeld geschetst van de situatie rondom kinderrechten in Amsterdam en werd antwoord gegeven op de vraag of Amsterdamse kinderen krijgen waar zij recht op hebben volgens het Kinderrechtenverdrag (IVRK). Kortom, in hoeverre worden kinderrechten in Amsterdam nageleefd? Geconcludeerd werd dat om te voldoen aan de eisen die het IVRK stelt, aan een drietal aanbevelingen moest worden voldaan:

- 1. Zorg voor een kindvriendelijke structuur in het bestuur van de stad,**
- 2. Zorg voor een grootschalig informatienetwerk voor en vooral ook door alle kinderen van deze stad,**
- 3. Verander het stelsel van armoedeverorzieningen, samen met diensten als Onderwijs en Jeugd, om te komen tot een eigen pas voor (alle) kinderen; de Amsterdammertje-pas.**

Zoals aangegeven was in de eerste kinderrechtenscan geen speciale aandacht voor kinderen met een beperking. Voor, met en over hen is nu deze kinderrechtenscan gemaakt, waarin antwoord wordt gegeven op de vraag in hoeverre de kinderrechten van kinderen met een beperking in Amsterdam worden nageleefd. Naast het IVRK is het VN-Verdrag Handicap voor deze kinderen van belang. Dit verdrag en de daarop gebaseerde regelgeving heeft tot doel om de positie van mensen – en daarmee van kinderen – met een beperking te verbeteren. Amsterdam heeft de verplichtingen uit dit verdrag uitgewerkt in een inclusieagenda en er zijn speerpunten geformuleerd. De vraag is echter in hoeverre kinderen betrokken zijn bij de totstandkoming van deze speerpunten. De Voortgangsrapportage Toegankelijkheid 2020³ is gericht op mensen, er is geen bijzondere aandacht voor kinderen.

Net als bij de eerste kinderrechtenscan is aangesloten bij het hoofdonderscheid dat binnen het IVRK gemaakt wordt door diverse kinderrechtenorganisaties, de drie P's: provisie-, protectie- en participatierechten. Kort gezegd gaan provisierechten over voorzieningen die een kind nodig heeft om goed te kunnen leven, zich te kunnen ontwikkelen en om veilig op te groeien. Protectierechten gaan over de gevaren en risico's waar kinderen tegen beschermd moeten worden. Participatierechten gaan over het luisteren naar, informeren van en betrekken van kinderen.

Defence for Children heeft op basis van het IVRK en het VN-Verdrag Handicap criteria opgesteld waaraan beleid en praktijk moeten

voldoen om de kinderrechten van kinderen met een beperking te waarborgen. Deze criteria zijn opgenomen in een Kinderrechtenkader (bijlage 2). In de conclusie (hoofdstuk 10) zal dit Kinderrechtenkader worden gebruikt om de resultaten van het onderzoek te duiden in de kinderrechtelijke context. Op deze manier kan worden getoetst in hoeverre de kinderrechten van Amsterdamse kinderen met een beperking worden nageleefd.

Uit kinderrechten-oogpunt is het belangrijk om opnieuw te noemen dat *alle* rechten uit het IVRK voor alle kinderen gelden. Dat volgt immers uit het non-discriminatiebeginsel van het IVRK: *alle kinderen hebben dezelfde rechten*. Maar kinderen met een beperking blijken soms toch tegen barrières aan te lopen. Het IVRK legt een verplichting op aan ons allen, waaronder aan de stad Amsterdam, om *haar* kinderen met een beperking een zo normaal en inclusief mogelijk leven te laten leiden. We moeten daarvoor allemaal een stapje extra zetten om die barrières weg te nemen.

De ervaringen van de 31 kinderen die we gesproken hebben vormen de kern van het onderzoek. Hun ervaringen zijn uitgebreid in dit rapport opgenomen, met citaten uit de gesprekken die met hen zijn gevoerd.

In het kort kan over de protectierechten van kinderen met een beperking worden gezegd dat het daarmee best goed zit. Met name omdat ouders hun kind goed beschermen en er vaak iemand bij hen is als ze de straat op gaan. De kinderen geven hier onder andere over aan dat er meer bewustwording moet komen over kinderen met een beperking, om buitensluiting tegen te gaan en om meer begrip te krijgen.

³ Bron Gemeente Amsterdam 2020, zie verder hoofdstuk 9 van deze scan.

Ook met de participatierechten van kinderen met een beperking zit het over het algemeen wel goed. De verhalen die zij daarover vertellen zijn niet anders dan in de Kinderrechtenplan uit 2020 vermeld. Hun mogelijkheden tot participatie komen voornamelijk tot uiting in hun directe omgeving, zoals door leerlingenraden op school en omdat hun ouders goed naar hen luisteren en voor hen opkomen. Maar participeren blijft een vaag begrip, ook voor deze kinderen. Zij worden vaak niet betrokken bij de totstandkoming van beleid en de uitvoering in de praktijk, zoals bij de inrichting van de openbare ruimte. Daarnaast blijft het lastig voor deze kinderen om hun stem te laten horen, zeker als het gaat om zaken die verder van hen af liggen. Daarbij speelt de aard van de beperking ook een rol; soms zijn de kinderen simpelweg niet in staat om letterlijk hun stem te laten horen of kunnen zij door anderen moeilijk worden verstaan. Dan moeten wij dus luisteren naar diegenen die namens hen spreken.

Op het gebied van provisie is er al veel gedaan, maar is er ook nog veel te doen om barrières weg te nemen. Kinderen geven aan dat zij op het gebied van inclusief onderwijs, vervoer, meer en toegankelijke speel-, sport- en recreatiemogelijkheden en huisvesting nog veel belemmeringen ondervinden. Met name de wens tot inclusief onderwijs sprong er uit. Vrijwel alle kinderen gaven aan dat ze veel liever samen naar school gaan met kinderen zonder een beperking. In hun ogen leidt dat tot meer acceptatie van kinderen met een beperking, waardoor zij niet als *anders* dan de rest worden gezien. Iets dat voor alle kinderen erg belangrijk is.

Deze kinderrechtenscan sluit af met een aantal aanbevelingen:

- 1. De gemeente dient een aanjagende rol te spelen op het gebied van het vormen van meer inclusief onderwijs samen met de Samenwerkingsverbanden (aansluitend bij speerpunt 6 en Actiepunt Voortgangsrapportage Toegankelijkheid);**
- 2. De gemeente kan zo'n aanjagende rol effectueren door schoolgebouwen te realiseren die inclusief onderwijs mogelijk maken, dus meer vierkante meters voor ondersteuning en zorg, toegankelijk voor leerlingen en ouders met een beperking. Daarmee worden de Samenwerkingsverbanden uitgedaagd om geld vrij te maken om schoolbesturen in staat te stellen daadwerkelijk iets te doen: Samen naar schoolklassen en vergelijkbare initiatieven opzetten. Als het gebouw er staat is er geen goede reden meer om het niet te gebruiken;**
- 3. De verschillende mogelijkheden om zich door de stad te verplaatsen verdienen meer aandacht. De mogelijkheden van de OV-coach en het bestaan van de AOV-pas voor aanvullend vervoer zijn onvoldoende bekend. Het blijkt dat scholen zelf in hun voorlichting het criterium dichtstbijzijnde passende school in de verordening**

- Leerlingenvervoer beperker interpreteren dan nodig is, waardoor ouders een andere school kiezen of zelfs geen leerlingenvervoer aanvragen (aansluitend bij speerpunt 6 en Actiepunt Voortgangsrapportage Toegankelijkheid). De mogelijkheden voor Leerlingenvervoer, AOV en vervoer op basis van landelijke regelgeving zouden op elkaar aan moeten sluiten;**
- 4. Kinderen en jongeren met een beperking moeten betrokken worden bij de inrichting van de openbare ruimte in Amsterdam, zoals speeltuinen, OV-aangelegenheden, zwembaden ed. (aansluitend bij speerpunt 1, 2, 5 en 10 en Actiepunt Voortgangsrapportage Toegankelijkheid);**
- 5. Bij de totstandkoming van en inspraak in gemeentelijk beleid en verordeningen, moet expliciet aandacht worden besteed aan kinderen en jongeren met een beperking. Betrek hen onder meer bij de totstandkoming van de Voortgangspunten Toegankelijkheid en de criteria over toewijzing van rolstoelwoningen in de Huisvestingsverordening (speerpunt 1, 2, 5 en 10 en Actiepunt Voortgangsrapportage Toegankelijkheid);**
- 6. Maak een digitale routekaart voor (ouders van) kinderen met een beperking op het gebied van zorg en respijtzorg (zoals logeerhuizen),**

voorzieningen inclusief maatjstrajecten en ervaringsdeskundigen, de mogelijkheden voor vervoer (zoals leerlingenvervoer, AOV en ook de OV-coach), sport en het Amsterdamse Sportloket en best practices, ook voor de overgang naar 18+. Houd daarbij rekening met de verschillende regelingen die voor deze kinderen van toepassing kunnen zijn, op basis van de Zorgverzekeringswet, de Wet langdurige zorg, de Jeugdwet en de Wet maatschappelijke ondersteuning. Deze digitale routekaart dient steeds beschikbaar te zijn en kan door ambtenaren, cliëntondersteuners etc waar nodig worden toegelicht (aansluitend bij speerpunt 8 en Actiepunt Voortgangsrapportage Toegankelijkheid);

7. Besteed bij de uitwerking van de aanbevelingen uit de Kinderrechtenscan van mei 2020 expliciet aandacht aan kinderen en jongeren met een beperking.

Ik hecht er aan om hierbij aan te geven dat er voor mensen met een beperking in Amsterdam (al) veel wordt gedaan. En ook veel op stapel staat, zo blijkt bijvoorbeeld uit de speer- en actiepunten Toegankelijkheid die de gemeente heeft geformuleerd.⁴

De aanbevelingen moeten dan ook in dat licht worden gezien, ze sluiten eigenlijk aan bij de acties en voornemens die er al zijn om de positie van mensen met een beperking te versterken en om iedereen een zo fijn en inclusief mogelijk leven te laten leiden in Amsterdam. Het is alleen wel zaak om bij alle voornemens die er zijn kinderen met een beperking niet uit het oog te verliezen. Zij moeten expliciet worden betrokken bij vraagstukken over toegankelijkheid en inclusiviteit. Daarmee krijgen ze een stem en dragen zij zelf bij aan die inclusiviteit. Zij verdienen het dat wij allemaal een stapje extra voor hen zetten.

⁴ Zie daarvoor hoofdstuk 9 van deze kinderrechtenscan.

3. OPZET EN UITVOERING

3.1 OPZET

Het doel van het onderzoek is om inzicht te krijgen in de wijze waarop en mate waarin kinderen, jongeren en ouders van kinderen met een beperking ervaren dat hun rechten zoals neergelegd in het IVRK en VN-Verdrag Handicap in Amsterdam gestalte krijgen, om vervolgens verbeterpunten op te stellen. De gemeente kan met deze informatie een onderbouwd actieplan opstellen om de naleving van kinderrechten voor kinderen met een beperking in de stad te verbeteren. Een dergelijk actieplan kan aansluiten bij de speerpunten die al in de lokale inclusieagenda worden genoemd.

Het onderzoek naar Amsterdamse kinderen met een beperking gaat over de ervaringen van deze kinderen en jongeren met opgroeien in Amsterdam. Een aantal respondenten was net ouder dan 18⁵, maar wat zij vertelden over opgroeien in Amsterdam is de laatste jaren niet veranderd. Als we in dit onderzoek spreken over kinderen bedoelen we daarmee deze hele groep. Het onderzoek is specifiek gericht

op kinderen met een beperking in de breedste zin van het woord. Denk hierbij aan kinderen met een (licht) verstandelijke beperking, lichamelijke beperking, psychiatrische aandoening, somatische aandoening of meervoudige beperkingen.

In het jaar 2020/2021 gingen in Amsterdam bijna 4.600 kinderen of jongeren met een beperking naar het speciaal onderwijs, waarvan 1247 in het speciaal basis onderwijs en 3329 kinderen in (voortgezet) speciaal onderwijs, cluster 1 t/m 4. (Bron: OIS, De Staat van de Stad Amsterdam 2020-2021)

We hebben beoogd een dwarsdoorsnede van Amsterdam na te streven door verdeeld over de stad kinderen met een beperking op te zoeken. Hoewel er oog is voor de omvang van het scala aan mogelijke beperkingen, is in de zoektocht bewust geen onderscheid gemaakt op grond van het soort beperking. Dit achten wij ook niet nodig, alle kinderen die wij spraken noemden barrières in hun leven waar andere kinderen geen last van hebben. Om hun kinderrechten te waarborgen is voor hen dus iets extra's nodig.

In het onderzoek is aandacht besteed aan de verschillende domeinen waarmee kinderen met een beperking te maken hebben, zoals regulier of speciaal onderwijs, sport-, spel-, en recreatiemogelijkheden en hun woonomgeving. Vergelijkbaar met de methodiek die toegepast is in de eerste Kinderrechtenscan, is in de structuur van dit onderzoek aansluiting gezocht bij het hoofdonderscheid dat binnen het IVRK gemaakt wordt door diverse kinderrechtenorganisaties,

de zogenoemde drie P's: provisie-, protectie- en participatierechten. Ook is er inhoudelijk verbinding gemaakt met het aanvullend kinderrechtenkader van Defence for Children (bijlage 2) en de inclusie-agenda van de Gemeente Amsterdam, die speerpunten bevat over toegankelijkheid.

ONDERZOEKSVRAGEN

De hoofdvragen van het onderzoek luiden:

1. Hoe ervaren kinderen, jongeren en ouders van kinderen met een beperking het opgroeien en opvoeden in Amsterdam vanuit het normatieve perspectief van het IVRK en het VN-Verdrag Handicap?
2. Wat zijn actie- en verbeterpunten voor beleid en praktijk?

⁵ De oudste respondent was 21 op het moment van het gesprek

3.2 GESPREKKEN

Er zijn gesprekken gevoerd met kinderen, zowel individueel als in groepsverband. Zo is bijvoorbeeld met een leerlingenraad van een school voor (middelbaar) speciaal onderwijs gesproken. De gesprekken vonden live plaats, of via Teams vanwege de coronabeperkingen. Er zijn totaal 31 kinderen gesproken, waarvan 12 kinderen in individuele gesprekken en met totaal 19 kinderen in vier groepsgesprekken.

In een aantal gevallen zaten ouders bij de gesprekken met hun kinderen en ondersteunden zij hun kinderen of vulden hen aan. Daarnaast zijn zeven ouders zonder hun kinderen gesproken over hun ervaringen met de beperking van hun kind en waar hun kind bij het opgroeien tegenaan loopt. Ook zijn er negen interviews geweest met professionals van organisaties die met Amsterdamse kinderen met een beperking werken en met ambtenaren die bezig zijn met onderwerpen die deze kinderen aangaan⁶. Tenslotte is gesproken met de directies Onderwijs en Jeugd en met de beide Samenwerkingsverbanden (PO en VO).

Er is voorafgaand aan de gesprekken één keer gesproken met de klankbordgroep over de opzet van het onderzoek.

⁶ Voor een nadere beschrijving van de opzet en werkwijze wordt verwezen naar bijlage 1 van deze kinderrechtenscan.

4. KINDERRECHTEN VOOR KINDEREN MET EEN BEPERKING

Als kinderombudsman van Amsterdam en als kinderrechter zie ik in de praktijk dat kinderrechten op een aantal manieren worden gebruikt. Kinderrechten moeten de basis zijn voor gemeentelijk beleid dat over kinderen gaat, maar ze worden ook gebruikt in rechtszaken waarbij kinderen betrokken zijn, zoals in zaken over de lange wachtlijsten in de (specialistische) jeugdzorg. Het is toe te juichen en hard nodig dat kinderrechten steeds meer deel gaan uitmaken van het dagelijks leven in de stad. Het allerbelangrijkste vind ik dat kinderrechten als een *pedagogische leidraad* worden gezien. Zowel door de (lokale) beleidsmakers, als door ouders of professionals die met kinderen werken. Kinderrechten geven namelijk aan hoe we in ons land, in onze stad, met onze kinderen zouden moeten omgaan.

Verwelkomen we ze, als ze moeten vluchten uit hun eigen land? Krijgen ze wat ze nodig hebben en gebeurt dat zonder vertraging en wachttijden? En zorgen we voor inclusief onderwijs, waarin kinderen vanuit allerlei achtergronden met én zonder beperkingen samen spelen, werken en leren? Kinderrechten geven ons het antwoord op al die vragen. In het licht van de drie P's komt het in de kern hierop neer: we moeten voor onze kinderen zorgen, we moeten ze beschermen en we moeten naar hun mening luisteren en die serieus nemen. Die verplichting hebben we naar ál onze kinderen, mét of zonder beperking. Maar degenen mét een beperking zijn extra kwetsbaar. Als gemeente moeten we daarom extra ons best doen om hen een zo normaal en inclusief mogelijk leven te laten leiden. Dat zijn we aan hen verplicht.

Alle kinderen hebben rechten. Deze rechten staan beschreven in het IVRK. Alle rechten uit het IVRK gelden ook voor alle kinderen met een beperking. Dat volgt immers uit het non-discriminatiebeginsel van het IVRK: *alle kinderen hebben dezelfde rechten*. Maar kinderen met een beperking blijken soms toch tegen barrières aan te lopen. Om die reden is in het IVRK een bepaling opgenomen die specifiek gaat over hun rechten. Uit dat artikel volgt dat kinderen met een beperking een volwaardig en behoorlijk leven moeten kunnen leiden. Dat brengt met zich mee dat de samenleving als geheel inclusiever ingericht moet worden, zodat alle kinderen echt mee kunnen doen.

Maar de praktijk leert dat kinderen met een beperking vaak meer moeite hebben om dezelfde dingen te doen als kinderen zonder beperking. Amsterdam moet daarom als het ware *een stapje extra* zetten voor kinderen met een beperking, zodat zij dezelfde dingen kunnen doen, van dezelfde voorzieningen gebruik kunnen maken en dezelfde rechten kunnen uitoefenen als kinderen zonder beperking.

Ook in het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap (hierna: VN-Verdrag Handicap) staan artikelen die gaan over kinderen met een beperking. Uit die artikelen volgt onder andere dat Nederland maatregelen moeten treffen om uitsluiting van kinderen op basis van een beperking tegen te gaan en dat de beperking geen belemmering mag vormen voor participatie van kinderen.

Voor deze kinderrechtenscan is, net als bij de eerste kinderrechtenscan, aangesloten bij de drie P's van het IVRK: Participatie, Provisie en Protectie. Defence for Children heeft op basis van het IVRK en het VN-Verdrag Handicap criteria uitgewerkt waaraan beleid en praktijk moeten voldoen om de participatie-, provisie- en protectierechten van

kinderen met een beperking te waarborgen. Deze criteria zijn in kaders opgenomen in de tekst, samen met de meest relevante artikelen uit het IVRK en VN-Verdrag Handicap. Het uitgebreide Kinderrechtenkader is als bijlage 2 bij dit rapport gevoegd. In de conclusie (zie hoofdstuk 10) zullen deze criteria worden gebruikt om de resultaten van het onderzoek te duiden in de kinderrechtelijke context. Op deze manier kan worden getoetst in hoeverre de kinderrechten van Amsterdamse kinderen met een beperking worden nageleefd.

Participatie

Participatierechten zijn rechten die gaan over het luisteren naar, informeren van- en betrekken van kinderen. Kinderen moeten hun mening kunnen geven over zaken die hen aangaan afhankelijk van hun leeftijd en ontwikkeling.

In artikel 12 IVRK is vastgelegd dat ieder kind het recht heeft om zijn mening te geven over alle zaken die het kind aangaan. Bij de beoordeling van de belangen van het kind dient ook rekening te worden gehouden met de kwetsbare situatie waarin het kind zich bevindt, zoals een kind met een beperking. Een kind dient in de gelegenheid te worden gesteld zijn mening te geven, er moet serieus naar worden geluisterd en er dient passend belang aan te worden gehecht. Het uitgangspunt is dat ieder kind in staat is om zijn mening te uiten, ongeacht zijn leeftijd. De leeftijd mag wel worden betrokken bij het gewicht dat aan de mening van het kind wordt gehecht.

Ook op grond van artikel 7 lid 3 VN-verdrag Handicap hebben kinderen met een beperking het recht om hun opvattingen over alle aangelegenheden die hen betreffen te uiten, waarbij gelijk met andere kinderen en in overeenstemming met hun leeftijd en ontwikkeling naar behoren rekening wordt gehouden met hun opvattingen. Zij dienen bij hun beperking en leeftijd passende ondersteuning te krijgen om dat recht te realiseren. Daarbij geldt dat hun belang de eerste overweging is.

In het licht van de artikelen uit het IVRK en VN-Verdrag Handicap over participatie heeft Defence for Children onder andere de volgende criteria opgesteld voor beleid en praktijk:

- **Kinderen met een beperking hebben het recht om hun mening te geven over zaken die hen aangaan en aan hun mening wordt passend belang gehecht overeenkomstig hun leeftijd en rijpheid.**
- **Gemeenten en uitvoering hebben een belangrijke taak om participatie van kinderen met een beperking mogelijk te maken en hen de daarbij benodigde ondersteuning te bieden.**
- **Kinderen met een beperking krijgen informatie op een voor hen toegankelijke en geschikte manier.**
- **Voor kinderen met een beperking worden procedures vastgesteld om te kunnen participeren.**
- **De gemeente dient ervoor te zorgen dat kinderen met een beperking beschikken over communicatiemiddelen waarmee zij hun mening makkelijker kunnen uiten.**
- **Gemeenten betrekken kinderen met een beperking bij het opstellen, uitvoeren en evalueren van beleid.**

Provisie

Provisierechten zijn rechten die gaan over wat een kind nodig heeft om goed te kunnen leven, zich te kunnen ontwikkelen en om veilig op te groeien. Zoals het recht op een veilige plek om op te groeien, het recht op onderwijs, gezondheidszorg en ruimte om te spelen.

Er moeten passende maatregelen worden genomen om de actieve deelneming van kinderen met een beperking aan de gemeenschap te realiseren. Voorzieningen dienen gericht te zijn op een zo maximaal mogelijke inclusie van kinderen met een beperking en het bevorderen van hun zelfstandigheid, zo volgt uit de artikelen 2 en 23 IVRK en artikel 7 lid 1 VN-Verdrag Handicap. Kinderen met een beperking moeten dus van dezelfde voorzieningen gebruik kunnen maken als kinderen zonder een beperking. Hierbij gaat het onder meer om het recht op gezondheid en gezondheidszorg (artikel 24 IVRK en 25 VN-Verdrag Handicap), het recht op onderwijs (artikel 24 lid 2 sub a en 8 lid 2b VN-Verdrag Handicap) en het recht op vrije tijd, spel en recreatie (artikel 31 IVRK en 30 VN-Verdrag Handicap).

In het licht van de artikelen uit het IVRK en VN-Verdrag Handicap over provisie heeft Defence for Children onder andere de volgende criteria opgesteld voor beleid en praktijk:

- Kinderen met een beperking hebben recht op extra ondersteuning en zorg.
- De gemeente is verantwoordelijk voor de toegang tot hulp op maat voor kinderen met een beperking gericht op het vergemakkelijken van actieve deelname aan de samenleving.
- Maatregelen die de gemeente neemt zijn gericht op een zo maximaal mogelijke inclusie van kinderen met een beperking.
- Openbaar vervoer is waar mogelijk veilig, gemakkelijk toegankelijk en kosteloos, rekening houdend met de financiële middelen van de ouders of anderen die zorgen voor kinderen met een beperking.
- Openbare gebouwen zoals scholen, winkelgebieden dienen noodzakelijke aanpassingen te ondergaan die ze zo toegankelijk mogelijk maken.

- De gemeente zorgt er, in samenwerking met de overheid, voor dat gezondheidszorg toegankelijk en betaalbaar is met aandacht voor preventie. Daarbij zijn er gerichte regelingen voor de specifieke behoeften van kinderen met een beperking.
- Gemeenten en uitvoering zorgen ervoor dat de behoeften van jongeren met een beperking doorlopen of worden overgenomen door nieuwe zorgverleners op het moment dat zij achttien jaar worden.
- De gemeente en uitvoering waarborgen effectieve toegang tot het (inclusief) onderwijs, waarbij de nodige aanpassingen worden gedaan en leraren worden voorbereid op het lesgeven aan allerlei kinderen.
- Gemeenten en uitvoering zorgen ervoor dat kinderen met een beperking op voet van gelijkheid met andere kinderen toegang hebben tot spel-, recreatie-, sport- en vrijetijdsactiviteiten, met inbegrip van het gewone schoolsysteem. Maar ook om deel te nemen aan culturele en kunstzinnige activiteiten en samen te kunnen spelen. Onder meer door bewustmaking van volwassenen en leeftijdgenoten.

Protectie

Protectierechten zijn rechten die gaan over de gevaren en risico's waar kinderen tegen beschermd moeten worden. Zoals het recht op bescherming tegen mishandeling, uitbuiting en geweld.

Artikel 23 IVRK beschrijft dat kinderen met een beperking extra zorg en ondersteuning nodig hebben. Zij kunnen het best opgroeien in hun eigen gezinsomgeving, waarbij de nodige ondersteuning wordt geboden, zo volgt ook uit de artikelen 9 IVRK en 23 VN-Verdrag Handicap. Daarnaast dient er aandacht te zijn voor de kwetsbaarheid van kinderen met een beperking en de grotere kans die zij lopen om slachtoffer te worden van misbruik en geweld. Waar mogelijk dienen alle benodigde maatregelen genomen te worden ter voorkoming van misbruik en geweld tegen kinderen met een beperking.

Een veilige omgeving is extra belangrijk voor opgroeiende kinderen met een beperking. Voor veel kinderen geldt dat zij zich wel eens onveilig voelen, maar kinderen met een beperking lopen een extra risico slachtoffer te worden van pesten, (seksueel) misbruik, verwaarlozing, intimidatie, geweld of uitbuiting. Geweld kan zich voordoen in de speeltuin, de wijk, op school en ook thuis. Belangrijk is dat kinderen en jongeren weten waar en bij wie ze terecht kunnen. Staten en specifiek de gemeente hebben een belangrijke taak om passende maatregelen te treffen, volgend uit de artikelen 19, 32 t/m 36 en 38 IVRK en artikel 16 lid 5 VN-Verdrag Handicap.

In het licht van de artikelen uit het IVRK en VN-Verdrag Handicap over protectie heeft Defence for Children onder andere de volgende criteria opgesteld voor beleid en praktijk:

- Gemeenten zorgen ervoor dat kinderen met een beperking in hun eigen gezinsomgeving opgroeien en bieden ouders en verzorgers de benodigde ondersteuning om dit te realiseren, waaronder voorlichting, psychologische ondersteuning, les in een gezamenlijk te gebruiken taal, materiële ondersteuning, ondersteuning thuis en respijtzorg.
- De gemeente en uitvoering hebben aandacht voor de kwetsbare positie van kinderen met een beperking en nemen alle benodigde maatregelen ter voorkoming van misbruik en geweld.
- Gemeenten en uitvoerende partijen hebben een

belangrijke taak in het bieden van extra waarborgen om te zorgen voor een veilige omgeving voor kinderen met een beperking.

- De stem van kinderen met een beperking wordt betrokken bij de ontwikkeling, het toezicht en de beoordeling van de maatregelen ter voorkoming van geweld.
- Kinderen met een beperking die slachtoffer worden van geweld en andere vormen van verwaarlozing en mishandeling, krijgen passende zorg en bijstand.
- Extra aandacht is nog voor kinderen en jongeren met een beperking in armoede of die dakloos (dreigen te) raken.

5. PROTECTIE

Protectierechten zijn rechten die gaan over de gevaren en risico's waar kinderen tegen beschermd moeten worden. Zoals het recht op bescherming tegen mishandeling, uitbuiting en geweld.

Over protectierechten werden - onder andere - de volgende vragen aan kinderen en jongeren gesteld:

- **Wat wil je hierover vertellen?**
- **Wie beschermt jou?**
- **Heb je het idee dat jij extra kwetsbaar bent vanwege je beperking?**
- **Heb je het idee dat jij wordt gepest met of vanwege je beperking?**
- **Heb jij het idee dat over het algemeen kinderen en jongeren in Amsterdam met een beperking voldoende beschermd worden tegen gevaren en risico's?**

5.1 WAT ZEGGEN DE KINDEREN?

a. Algemeen

Er is over verschillende onderwerpen gesproken met kinderen en jongeren die het thema protectie betreffen. Naast hun gevoel van veiligheid in algemene zin, vertelden zij over specifieke zaken omtrent veiligheid en je beschermd voelen, ook in relatie tot hun beperking.

Veel kinderen en jongeren geven aan zich over het algemeen veilig te voelen. Vrijwel altijd geven zij aan, net als bij de eerste kinderrechtenscan, dat het hun ouders zijn die hen beschermen en door wie zij zich veilig voelen. Van belang is hier ook dat kinderen en jongeren aangeven dat er vrijwel altijd iemand bij hen is als ze de straat op gaan. Omdat ze bijvoorbeeld in een rolstoel zitten, of moeilijker lopen en hulp nodig hebben. Zo komen zij dus bijna niet in hun eentje in gevaarlijke situaties terecht, of in contact met mensen door wie ze zich onveilig voelen.

Het gevoel van veiligheid wordt dus voornamelijk bepaald door de bescherming van hun ouders en andere familieleden, zoals broertjes of zusjes. Ook door andere personen die dichtbij hen staan, zoals ingeschakelde PGB-ers of vertrouwenspersonen op school, voelen ze zich beschermd en veilig.

'Ik word beschermd door m'n moeder. En door mijn zusje. Mijn zusje is overbezorgd. Daarom was het ook beter dat ze op een andere school zat.' (kind)

'Ik word ook beschermd door de PGB'ers die ik heb. Door de jaren heen is het een soort familie geworden.' (kind)

'Ze wordt constant begeleid door haar begeleider op school, je kan haar niet alleen laten. Ze is heel simpel. Als iemand zegt: kom met me mee, dan gaat ze mee. Ik laat haar ook nooit alleen. Ze is heel beschermd opgevoed. Mijn grootste zorg is, als zij vermist raakt, en je gaat naar politie, dan wordt er gereageerd alsof ze een 19-jarige is. Er wordt niet gekeken naar ontwikkelingsleeftijd.' (ouder)

'Op het speciaal onderwijs is gewoon een beschermd gevoel. Als je binnenkomt staat er iemand. Bij het weggaan staat er een juf en de directeur staat altijd buiten, als je binnenkomt zegt directeur altijd gedag.' (kind)

De meeste kinderen geven aan zich niet extra kwetsbaar te voelen door hun beperking, maar vinden het wel heel vervelend als ze worden aangestaard op straat. Dat overkomt hen veel, zo geven ze aan.

'Er was ook iemand die opeens over mijn hoofd aaide en "tjoeketjoeke treintje" zei. Ik vroeg mij af wat er mis was met die man, dat was raar.' (kind)

'Het is voor mij in Amsterdam gevaarlijker om te fietsen dan om de tram of metro te nemen. Maar dat heeft er ook mee te maken dat je aan mij niet ziet dat ik een beperking heb, mijn CI's (implantaten om te horen) zijn niet zichtbaar.' (kind)

Ook geven kinderen aan dat de stad gevaarlijker is voor kinderen met een beperking dan voor kinderen die snel weg kunnen rennen.

'De stad is voor mij gevaarlijker dan voor kinderen die weg kunnen rennen. Bijvoorbeeld je komt iemand op straat tegen en die pakt je vast bij je rolstoel. En normale kinderen die kunnen lopen die kunnen wegrekken. En ik kan dat niet.' (kind)

'Het grootste gevaar buiten op straat is dat mensen nu meer schijt aan je hebben. Mensen denken eerst aan zichzelf en dan pas aan een ander.' (kind)

De meest besproken situaties waarin gevoelens van onveiligheid worden ervaren worden in de komende paragrafen beschreven.

b. Zelfredzaamheid

Het zijn met name de ouders die aangeven dat er weinig projecten zijn op het gebied van (sociale) zelfredzaamheid voor hun kind met een beperking. De ouders geven aan dat het goed zou zijn als de kinderen en jongeren vaardigheden zouden leren waarmee ze zich in allerlei situaties kunnen redden. Ook met het oog op het moment dat ze het huis uit gaan en zichzelf moeten zien te redden in het leven en in de samenleving. In dat kader geven ouders aan dat zij beschermd wonen voor jongvolwassenen in Amsterdam als een groot probleem ervaren, er is te weinig aanbod.

'Ik zeg vaak, laat me even zelfstandig zijn. Ik vraag hulp als ik nodig heb.' (kind)

Kinderen zelf geven aan dat deelname aan het OV een obstakel voor hen is. Zij ervaren dat het voor hen vaak lastig is om zelfstandig aan het OV deel te nemen. Op de vraag of zij bekend zijn met de OV-coach die hen daarbij kan helpen, antwoorden zij vrijwel allemaal ontkennend. Ook ouders lijken weinig bekend te zijn met de OV-coach. De OV-coach kan hun kind zelfstandig leren reizen met het OV, de fiets of lopend van bijvoorbeeld huis naar school, of van een sportclub naar huis. Hoewel ouders aangeven dat zij hun kind graag zelfredzaam(er) en zelfstandig(er) maken (ook op weg naar volwassenheid) is het niet ondenkbaar dat het voor ouders van kinderen met een beperking moeilijk is om de zorg voor hun kind los te laten.

'Volgend jaar ga ik naar de middelbare school in Zuid. Maar omdat ik doof ben heb ik last van mijn evenwicht en kan ik van mijn fiets vallen. Daarom mag ik van mijn moeder niet langs het Museumplein fietsen, want daar is het heel druk. Dus dan fiets ik eerst naar tram 5 en dan neem ik de tram naar school. Dat vind ik wel irritant.' (kind)

'Ik ben eigenlijk nu heel blij dat ik doof ben. Als ik heel moe ben, kan ik namelijk mijn CI's uitzetten en dan hoor ik niks meer. Dat is heel rustig en kan ik me veel beter op dingen concentreren.' (kind)

c. Pesten en buitensluiten

Op de vraag of kinderen het gevoel hebben dat ze worden gepest met of vanwege hun beperking, geven de meeste kinderen aan dat ze dat gevoel niet hebben. Ze zeggen dat iedereen op het speciaal onderwijs een vorm van beperking heeft, dus dat het daardoor wel zal komen dat er niet wordt gepest. Kinderen vertellen wel over pesten toen ze (nog) op het regulier onderwijs zaten.

Het valt op dat pesten of buitensluiten vaker wordt genoemd door oudere kinderen/ jongeren met een verstandelijke beperking, bijvoorbeeld tijdens een stage of bijbaantje.

'Nee, niet mee gepest. Maar wel mee buitengesloten.' (kind)

'Nee op school wordt hier niet gepest, je bent gewoon even. Je kunt elkaar niet pesten, want iedereen heeft iets.' (kind)

'Ik zou willen dat er wat beter wordt gelet op kinderen die het moeilijk hebben.' (kind)

'Ik vind dat pesten gewoon verboden moet worden in NL. En discriminatie moet ook verboden worden. Oorlog ook. Daklozen moeten huizen krijgen. En als oorlog niet stopt en pesten ook niet, dan vind ik dat ze een boete moeten krijgen van 800 euro ofzo.' (kind)

In regulier onderwijs zie je ook gewoon dat mensen direct worden uitgescholden als ze in een rolstoel zitten. Rolstoelmensen moeten gelijk zijn als jezelf, kinderen zijn toch gewoon hetzelfde.' (kind)

d. Verkeer

Kinderen en jongeren geven aan over het algemeen niet bang te zijn in het verkeer, of zich onveilig te voelen. De meest genoemde gevaarlijke situaties door kinderen is dat er te hard wordt gereden in Amsterdam en dat er door rood wordt gereden. Maar dit lijkt geen gevoel van onveiligheid met zich mee te brengen. Ook hier zal meespelen dat er vaak ouders of een begeleider bij hen is als de kinderen deelnemen aan het verkeer.

Kinderen in een rolstoel geven aan dat er vaak stoeptegels losliggen, waardoor het lastig voor hen is om gemakkelijk met een rolstoel op of een stoep te komen of er weer vanaf. Ook levert dit wel eens gevaarlijke situaties op, zeggen ze.

'Ik voel me op straat in het dorp waar mijn vader woont niet veiliger dan hier. Maar als je hier 1x hou je bek zegt... mensen zijn agressiever en grofgebekter. En mondiger.' (kind)

'De gemeente Amsterdam zou overal de hoge stoepen moeten aanpassen voor iedereen die last heeft van een hoge stoep.' (kind)

5.2 WAT WILLEN DE KINDEREN?

Aandacht en bewustwording

Aandacht voor en bewustwording over kinderen met een beperking wordt meerdere malen door de kinderen genoemd om gevoelens van onveiligheid, buitensluiten of pesten te voorkomen of te verminderen. De kinderen geven aan dat er meer aandacht moet komen voor kinderen met een beperking. Op die manier komt er meer begrip voor hen en worden minder buitengesloten of raar aangekeken op straat. Als oplossing hiervoor noemen heel veel kinderen om klassen of scholen te mixen met kinderen met en zonder beperking⁷. Zij hebben het gevoel dat het speciaal onderwijs in stand houdt dat er "anders" naar hen wordt gekeken, omdat er weinig contact is tussen kinderen met en kinderen zonder beperking.

'Mensen staren me eerst 3 minuten aan en dan kijk je ze aan en dan kijken ze gelijk weg. Ze zouden gewoon moeten vragen waarom ik zo loop.' (kind)

'Eigenlijk wordt een rolstoel gelinkt aan het idee dat je een verstandelijke beperking hebt. En dat is stom. Want het werkt hieronder bij mijn benen niet helemaal goed, maar ik ben hartstikke slim.' (kind)

⁷ Inclusief onderwijs komt in hoofdstuk 7 over Provisie uitgebreid aan bod.

'Het is iets speciaals. Als mensen er moeite mee hebben, dan is het hun probleem.' (kind)

'In de speeltuin speelden de kinderen uit de buurt, dan maakten ze ruimte op de vogelnestjes-schommel. Bij een speeltuin begint het dat ze zich normaal voelen. Dat het niet twee werelden zijn.' (kind)

Trainingen

Andersom geldt ook dat met name jongeren met een verstandelijke beperking aangeven dat bewustwording bij henzelf over hun eigen beperking en/of problematiek hen erg heeft geholpen. Om zelf minder boze of verwarrende gevoelens te hebben, maar ook in hun relaties met anderen. Zoals in de relatie met hun ouders of met vrienden. Daarbij noemen zij onder andere agressieregulatie-training, om beter om te gaan met boze gevoelens en mediation, om vervelende situaties beter met anderen te kunnen bespreken en het niet op ruzie uit te laten draaien.

'Mediation was voor mij heel belangrijk. Om goed met elkaar te leren praten. Dat heb je niet op alle scholen.' (kind)

'Vroeger durfde ik dingen niet te vragen. Toen heb ik training gehad dat het goed is om dingen te vragen. Normale dagelijkse dingen gaan nu best makkelijk. Nu werk ik al 3 jaar bij AH. Het is gelukt met mijn doorzettingsvermogen.' (kind)

'Wat ik tegen mijn jongere zelf zou zeggen: je hoeft niet zo onzeker te zijn over dat mensen je niet begrijpen.' (kind)

'We hebben een sociaal emotioneel vak op school om te kijken wat je sterke en minder sterke punten zijn en hoe je dingen samen kan oplossen.' (kind)

Maatjes

Kinderen geven aan hun PGB'er ook vaak als maatje te zien, met wie ze leuke dingen doen, zoals naar de McDonalds gaan. Andere kinderen geven aan best een maatje of buddy te kunnen gebruiken, die hen bijvoorbeeld helpt met dingen te ondernemen. Zij geven aan dat zij niet weten of die er zijn in Amsterdam. Zeker op het gebied van het vergroten van zelfstandigheid en zelfredzaamheid zou dat kinderen met een beperking enorm helpen, zo geven zowel kinderen als hun ouders aan. De OV-coach die kan helpen om zelfstandig deel te nemen aan het verkeer zou voor veel kinderen en jongeren met een beperking een enorme hulp zijn.

'Volgens mij wordt het allemaal wel gewoon redelijk geregeld. Maar ik ben gewoon niet echt gelukkig qua sociaal. Het gaat mij niet om de zakelijke dingen zoals goed onderwijs, dat gaat namelijk allemaal heel erg goed, maar het is echt het sociale dat ik mis.' (kind)

'Ik neem geen OV, maar ik wil het wel oefenen. Mijn zus springt gewoon op de fiets en die is bij haar vrienden. Voordat ik mijn vrienden kan zien duurt dat heel lang.' (kind)

'Ik heb pijn en hoofdpijn. Maar als ik met vrienden ben, vergeet ik mijn hele beperking.' (kind)

6. PARTICIPATIE

Participatierechten zijn rechten die gaan over het luisteren naar, informeren van en betrekken van kinderen. Kinderen moeten hun mening kunnen geven over zaken die hen aangaan afhankelijk van hun leeftijd en ontwikkeling.

Over participatierechten werden – onder andere – de volgende vragen aan kinderen en jongeren gesteld:

- **Wat wil je hierover vertellen?**
- **Heb jij het idee dat er goed naar jou wordt geluisterd?**
- **Heb je het idee dat je echt invloed hebt op grote beslissingen in je leven?**
- **Heb je het idee dat je invloed hebt op beslissingen die gaan over kinderen met een beperking?**
- **Heb je het idee dat er over het algemeen goed naar kinderen en jongeren met een beperking in Amsterdam wordt geluisterd?**

6.1 WAT ZEGGEN DE KINDEREN?

a. Algemeen

Wat kinderen ons vertellen over hun mogelijkheden om mee te praten en invloed te hebben op wat er in hun leven gebeurt verschilt niet wezenlijk van de verhalen uit de eerste kinderrechtenscan. Participatie

blijkt ook voor hen een vaag begrip, maar desgevraagd komen ze wel met voorbeelden. Belangrijk is dat zij aangeven dat zij het gevoel hebben dat er naar hen wordt geluisterd en dat zij zich begrepen voelen door hun directe omgeving. Daarmee bedoelen ze bovenal hun ouders en op school.

‘Ik heb het gevoel dat ik mijn eigen keuzes kan maken, maar soms overtuigen m’n ouders me wat ik moet doen.’ (kind)

Opvallend is ook dat de kinderen zeggen weinig invloed te hebben op de keuze van hun school. Feit is dat er ook niet veel te kiezen valt, niet iedere school is voor hen geschikt. Voor veel kinderen wordt de keuze bovendien beperkt door het aanbod van leerlingenvoer. Meer daarover in hoofdstuk 7. Maar, eenmaal op school, hebben ze wel het gevoel dat er daar naar hen wordt geluisterd.

Kinderen geven aan dat zij weinig ervaring hebben met inspraak en participatie op breder niveau, zoals gemeentelijk beleid. Anderzijds geven kinderen en jongeren aan dat zij de kans krijgen om hun mening te geven en dat zij zich over het algemeen gehoord te voelen. Zij hebben dus het gevoel best wel invloed te hebben op belangrijke dingen in hun leven.

‘Ik ben laatst in Kidsweekkrant gekomen, toen mocht ik mijn verhaal doen. En ik zit bij NSGK, dus er wordt goed naar me geluisterd.’ (kind)

‘Heel vaak vragen volwassenen wat aan je en dan zeggen ze meteen “laat maar” als je het niet meteen begrijpt.’ (kind)

b. Op school

Collectieve participatie wordt vaak vormgegeven door leerlingenraad op school. Meerdere kinderen kennen het bestaan van een leerlingenraad op hun school, hebben er zelf aan deelgenomen, of nemen er momenteel aan deel. Onderwerpen die door de leerlingenraad worden behandeld zijn bijvoorbeeld de uitbreiding van het schoolplein, de keuze voor een schooluitje, of het aanbod in de kantine. Soms kunnen leerlingen zich gewoon opgeven voor de leerlingenraad, soms worden er verkiezingen gehouden. De leerlingen geven aan de verkiezingen de leukste en meest eerlijke manier te vinden.

'Ik denk ook dat iedereen een andere mening heeft, want we zijn niet allemaal hetzelfde. En daarom wilde ik graag meedoen met de leerlingenraad.'

(kind)

'Op school luisteren ze niet zo vaak naar me. Ik praat dan best wel heel veel en wil mijn zegje doen. Maar meestal vergeet de juf mij gewoon als ik wat wil zeggen. Dan denk ik, ik wil ook wat zeggen!!! Dan is de les voorbij en dan heb ik niets meer te zeggen.' (kind)

Ten aanzien van individuele participatie valt op dat kinderen ons over hun overgang naar speciaal onderwijs vertellen alsof ze geen keus hebben gehad. Dit terwijl ons vanuit het samenwerkingsverband (VO) wordt verzekerd dat het gesprek hierover met de leerling gaat, ongeacht zijn of haar cognitief en sociaal-emotionele niveau. Het is de vraag waar dit verschil in beleving vandaan komt.

c. Thuis

Kinderen en jongeren geven net als bij de eerste kinderrechtscaan aan dat zij het gevoel hebben dat er goed naar hen wordt geluisterd en dat zij zich begrepen voelen door hun ouders. Zo vinden zij dat er goed naar hen wordt geluisterd over wat ze in hun vrije tijd willen

doen, bijvoorbeeld welke sport ze graag willen beoefenen of welk muziekinstrument ze willen bespelen. Ook hebben ze het gevoel dat ze, voor zover mogelijk, mochten meebeslissen over naar welke middelbare school ze zouden gaan.

'Kinderen gaan iets uitproberen. Iets wat niet mag, dat hoort nu eenmaal. Het moet een soort mix zijn tussen uitproberen en zelf keuzes maken.' (kind)

'Soms luistert mama niet naar mij en speelt zij de baas.' (kind)

d. Gemeente

De kinderen en jongeren die geïnterviewd zijn, hebben niet veel ervaring met de gemeente die hen betreft bij zaken die hen aangaan, zoals de inrichting van speeltuinen en schoolpleinen. Ze weten niet waar ze bij de gemeente moeten zijn met problemen of ideeën.

Kinderen vinden dat er in de kinderraad ook een kind met een beperking zou moeten zitten en dat het raar is dat daar niet over na is gedacht bij de oproep voor de verkiezingen. Niet alleen om de stem van kinderen met een beperking te laten horen, maar deze persoon kan ook een rolmodel zijn⁸.

'Ik vind meepraten wel belangrijk. Niet stemmen op een partij, maar gewoon je stemgeluid. Wat jij eigenlijk vindt van sommige onderwerpen in het leven. Zo vind ik dat er meer gedaan moet worden tegen racisme. Daar heb ik soms last van op school.'

(kind)

Opvallend is dat er in Amsterdam alleen een kinderraad is, met name voor kinderen uit groep 7 en 8. Ook is er een kinderburgemeester. Maar Amsterdamse jongeren hebben geen jongerenraad of iemand die hen vertegenwoordigt en een stem kan geven, zoals zij ook al aangaven tijdens de eerste kinderrechtscaan.

'In kinderraad zou ook een kind met een beperking moeten zitten.' (kind)

⁸ In verband hiermee is de oproep aan kandidaten voor de kinderraad 2021-2022 is ook verspreid op de (basis)scholen voor speciaal onderwijs.

6.2 WAT WILLEN DE KINDEREN?

Representatie

Uit de gesprekken blijkt dat sommige kinderen zich graag meer zouden “terugzien” in de samenleving, zoals op televisie of in de bioscoop. Deze representatie is voor hen erg belangrijk. Om bijvoorbeeld beter geaccepteerd te worden en minder buitengesloten. En dat zij ook als normaal worden gezien. Als je bijna nergens gerepresenteerd wordt, dan ervaar je hoe erg je afwijkt van wat als normaal wordt gezien. Daarnaast houdt het ook vooroordelen in stand over kinderen met een beperking. Namelijk dat je zielig bent als je in een rolstoel zit, of een andere beperking hebt. Terwijl kinderen en jongeren juist aangeven dat zij helemaal niet zielig zijn of heel erg bezig zijn met hun beperking.

‘Maar ze zijn helemaal niet zielig, ze kunnen heel veel!’ (ouder)

‘Ik zie heel weinig kinderen met een beperking op televisie. Maar ik heb wel het idee dat ze meer hun best doen om die meer op televisie te laten zien.’ (kind)

‘Waar ze erg tegenaan lopen is participatie: mijn ene zoon is heel erg bezig zich te vergelijken met anderen. Op die leeftijd, ze zijn 14, heb je het nodig om je te kunnen spiegelen aan leeftijdsgenootjes. Niet alleen aan school. Ze zijn best wel eenzaam. Mijn ene zoon uit dat wat minder. Maar mijn andere zoon vindt dat wel heel moeilijk. Die wordt daar ook heel onzeker door, hij kan moeilijk oefenen in zijn sociale contacten.’ (ouder)

Informatievoorziening

Kinderen en jongeren willen graag beter weten waar ze naast hun ouders en school informatie kunnen vinden die belangrijk voor hen is, net als bij de eerste kinderrechtsaanpak. Daarnaast weten ze ook niet waar ze naar toe kunnen met goede ideeën en hoe ze die kunnen realiseren.

Meer invloed en inspraak

Kinderen en jongeren geven aan dat ze meer betrokken willen worden bij dingen die hen aangaan. Bijvoorbeeld bij de inrichting van openbare ruimtes, zoals een speeltuin, waar een speciale schommelstoel of extra brede trappen handig zouden zijn. Of dat zij kunnen meedenken over waar kinderen in een rolstoel kunnen zitten in een bioscoop.

De gemeente zou actief kinderen met een beperking moeten benaderen bij verkiezingen voor de kinderraad. Ook zou er een jongerenraad moeten komen die jongeren (in de puberleeftijd) een stem kan geven en die de gemeenteraad en het college kan adviseren wat jongeren bezighoudt en aangaat. Hierin moet ook een jongere met een beperking zitten.

‘Gewoon plezier maken!’ (kind)

7. PROVISIE

Provisierechten zijn rechten die gaan over wat een kind nodig heeft om goed te kunnen leven, zich te kunnen ontwikkelen en om veilig op te groeien. Zoals het recht op een veilige plek om op te groeien, het recht op onderwijs, gezondheidszorg en ruimte om te spelen.

Over provisierechten werden - onder andere - de volgende vragen aan kinderen en jongeren gesteld:

Kies 3 thema's waar jij het over wil hebben.

- school
- wonen
- leerlingenvervoer en openbaar vervoer
- werk
- dingen te doen in je vrije tijd zoals sport, muziek, hobby's
- plek om te spelen en te zijn
- Hoe ervaren je (dit thema) in Amsterdam voor kinderen en jongeren met een beperking?
- Heb je het idee dat (dit thema) goed is geregeld in Amsterdam voor kinderen en jongeren met een beperking?

7.1 WAT ZEGGEN DE KINDEREN EN HUN OUDERS?

a. Algemeen

Op het gebied van provisie is er al veel gedaan, maar ook nog heel veel te doen volgens de kinderen. Onder andere meer en beter toegankelijke speel-, sport- en recreatie-mogelijkheden, inclusief onderwijs, vervoer en huisvesting vragen nog veel aandacht en concrete actie van de gemeente, wordt ons verteld. Door ouders wordt meerdere malen genoemd dat er weinig tot geen logeerveen zijn voor hun kind, terwijl dit voor de ontlasting van de ouders en broertjes en zusjes ontzettend belangrijk is.

'De dichtstbijzijnde passende logeervoorziening voor hen is in Arnhem, daar gaan ze ongeveer 10 keer per jaar heen. Daar hebben ze ook vrienden. Dat is fantastisch. Het is een vakantieplek met huisjes voor mensen met handicap. Met speciale bedden en liften, alles is rolstoeltoegankelijk. De begeleiders weten over autisme. Dat hebben we nergens anders kunnen vinden. De logeeropvangen dichterbij die rolstoeltoegankelijk zijn, zijn vaak voor ernstig verstandelijke gehandicapte kinderen, maar niet voor autisten.' (ouder)

b. School

Veel van de kinderen die wij spraken gaan naar speciaal onderwijs. Het speciaal onderwijs is er voor leerlingen die specialistische of intensieve onderwijsbegeleiding nodig hebben. Er is speciaal basisonderwijs (sbo), speciaal onderwijs (so) en voortgezet speciaal onderwijs (vso).⁹ Het speciaal onderwijs bestaat uit 4 clusters:

- Cluster 1: blinde, slechtziende kinderen;
- Cluster 2: dove, slechthorende kinderen en kinderen met een taal-spraakontwikkelingsstoornis;
- Cluster 3: motorisch gehandicapte, verstandelijk gehandicapte en langdurig zieke kinderen;
- Cluster 4: kinderen met psychische stoornissen en gedragsproblemen.

Scholen in cluster 3 en 4 zijn onderdeel van het Samenwerkingsverband Amsterdam Diemen. Er is een Samenwerkingsverband PO en een Samenwerkingsverband VO.

Kinderen met een verstandelijke handicap gaan dus samen naar school met kinderen die cognitief volop in staat zijn om zich te ontwikkelen, maar waarmee lichamelijk iets aan de hand is. Dat wordt door leerlingen uit deze cluster 3 scholen als probleem ervaren.

⁹ <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/passend-onderwijs/speciaal-onderwijs>

'In de klas was een constante onveilige sfeer. Dat had echt effect op mij, ik was uitgeput. Het kwam eigenlijk door de ongelijkheid in de klas. Kinderen met een fysieke beperking zaten samen in de klas met kinderen met een mentale beperking en dat botste.' (kind)

'Met autisme is het vaak dat je IQ hoog is, maar je emotionele ontwikkeling laag. Maar het is niet zo omdat haar IQ zo hoog is, dat ze het echt trekt op het regulier onderwijs.' (ouder)

'Op de reguliere basisschool kreeg ik wel extra hulp bij gym. Ik werd er niet mee gepest. Maar wel buitengesloten, bijvoorbeeld op kamp wilde niemand bij mij op de kamer. Op speciaal onderwijs ging het beter, ik was niet de enige met een probleem. Maar daar kan je niet afspreken, niet met vrienden mee. Ik heb heel erg het idee dat ik niet bij het normale onderwijs hoor. Maar ook niet bij speciaal. Ik val er tussen. Ik heb het idee dat ik geen tienertijd gehad heb.' (kind)

'Het is vechten voor je plek in regulier onderwijs en hier hoeft dat niet. En toch mis je het.' (kind)

De kinderen die wij spraken voelen zich vaak beperkt in hun ontwikkeling. De vak- en pakketkeuze op het speciaal onderwijs is beperkt, terwijl een overgang naar het regulier onderwijs door hun lichamelijke beperkingen vaak niet mogelijk is.

'Mijn school is leuk, maar jammer dat er niet zoveel vakken op school zijn. Niet zoals een echte middelbare. Daar krijg je les in geschiedenis of natuurkunde. Dat de leraar gaat vertellen wie Abraham Lincoln was of wat de Romeinen deden. Dat wil ik maar dat heb ik niet op school.' (kind)

'Voor mijn zoon die naar het VMBO gaat is er maar 1 profiel: economie en ondernemen. Maar dat vindt hij niks aan. En hij zou nooit ondernemer worden. We zijn in overleg of hij nu deelcertificaten mag doen. Omdat we willen dat hij dingen kan ontwikkelen waar hij wel talenten voor heeft en waar hij gelukkig van wordt. We realiseren dat de kans klein is dat hij een baan krijgt. Maar willen wel dat hij een zinvolle levensontwikkeling heeft. Hij heeft heel veel talenten. Daarom is het jammer als dat niet zou lukken.' (ouder)

'Ik denk dat ik veel meer geleerd heb, omdat ik van de dovenschool naar de normale basisschool ben gegaan. Sommige dingen kun je namelijk niet uitleggen in doventaal, zoals dingen van taal en rekenen. Daarom kan ik ook naar het Havo-VWO, denk ik. De meeste kinderen met een beperking halen niet hoger dan kader of VMBO, ik denk dat dat er wel mee te maken heeft.' (kind)

Kinderen vertellen dat zij weinig contact hebben met andere kinderen, zonder beperking. Eventuele contacten van vroeger verwateren snel. Kinderen missen het dat ze niet samen naar school kunnen.

'Ik vind zelf dat er gemengde scholen moeten zijn. Als we met elkaar op school zitten leren we om met elkaar om te gaan. En beperkingen te accepteren.' (kind)

'Ik wil naar een normale school, alleen dat kan niet door de beademing.' (kind)

Kinderen vertellen dat ze van het regulier onderwijs af moeten omdat ze daar niet genoeg extra aandacht kunnen krijgen. Dan gaat het om extra aandacht omdat ze bijvoorbeeld lastig verstaanbaar zijn, dat gaat echt om onderwijs. Maar ook omdat ze bijvoorbeeld niet zelfstandig naar de WC kunnen, dan gaat het dus om zorg.

‘Meer dagen naar de reguliere basisschool kon niet omdat je altijd iemand naast je nodig hebt, naar de WC helpen of iets pakken. Dat kost geld. Cordaan betaalde dat voor die ene dag, meer dagen was geen optie.’ (ouder)

Als gekozen wordt voor speciaal onderwijs duurt het toelatingsproces soms lang. We spraken een meisje dat na de TLV snel een week mocht wennen op de nieuwe school. Daarna duurde het nog een jaar voordat daar daadwerkelijk plek was. In dat jaar zat ze grotendeels thuis, omdat ze het – door pesten – op het regulier onderwijs niet langer volhield. Ze heeft daardoor een schooljaar verloren.

Ouders van kinderen die vastlopen binnen het regulier onderwijs wijzen er op dat tijdens zo’n wachtperiode geen extra ondersteuning is voor deze kinderen.

‘Ik merkte dat kinderen die hoog begaafd zijn, die kregen wel extra hulp. Waarom geen extra hulp voor onze kinderen, wat is het verschil?’ (ouder)

‘Ja, je hebt vrijheid van onderwijs. Maar als een kind gehandicapt is, dan houdt het snel op.’ (ouder)

Kinderen vertelden ook over hun problemen met vervolgonderwijs. Het speciaal voortgezet onderwijs gaat in beginsel tot 18. Voor de toelating tot het speciaal onderwijs is een toelaatbaarheidsverklaring (TLV) nodig, af te geven door het Samenwerkingsverband. Kinderen ervaren al voor hun 18e problemen met het verkrijgen van zo’n TLV. Na hun 18e lijkt er helemaal geen recht op onderwijs meer te bestaan en zijn ouders en scholen eindeloos bezig om het SWV ervan te overtuigen dat hun kinderen echt nog leerbaar zijn.

‘Nu hij 18 is en nog veel gaten heeft in zijn schoolloopbaan en daardoor flinke leerachterstanden heeft opgelopen, dreigt hij te worden afgeschaald naar dagbesteding terwijl hij nog volop leerbaar is ondanks autisme en TOS.’ (ouder)

Het gaat hier om landelijke regelgeving, uit te voeren door de samenwerkingsverbanden. Wat dat betreft heeft de gemeente dus weinig invloed. Overigens landelijke regelgeving die tot het 20e jaar onderwijs mogelijk maakt. Dat roept de vraag op waarom het in Amsterdam blijkbaar zo ingewikkeld wordt gemaakt voor deze jongeren om verder te leren.

‘Opvallend is dat samenwerkingsverbanden hier wisselend mee omgaan. Het SWV Amsterdam Diemen lijkt aan te sturen op in ieder geval van school af met 18, daarna is het steeds strijd voor de school om verlenging.’ (directie school speciaal onderwijs)

Lang niet iedereen kan een startkwalificatie of eindexamen halen. Maar veel kinderen zijn wel leerbaar en willen ook dingen leren die ze later kunnen helpen om volwaardig mee te doen in de maatschappij. Bovendien hebben kinderen met een beperking in hun schoolcarrière vaak al vertraging opgelopen, bijvoorbeeld doordat het even duurde voor hun beperkingen werden onderkend of doordat de zoektocht naar een geschikte school langer duurde. Veel van deze kinderen willen en kunnen na hun 20e jaar nog doorleren. De vraag is wat het verschil rechtvaardigt tussen deze kinderen en andere jongeren, die tot 23 jaar hulp krijgen van Regionale Meld- en Coördinatiepunten (RMC-regio’s) om toch een startkwalificatie te halen en dus naar school kunnen blijven gaan. Een jongere tot 27 jaar die een bijstandsuitkering aanvraagt is zelfs verplicht om eerst te kijken of hij alsnog een opleiding kan vinden. Kinderen voor wie een startkwalificatie niet haalbaar is en die ook geen beroep doen op een reguliere bijstandsuitkering, maar waarvan ouders en school ervan overtuigd zijn dat er nog nuttige schoolse vaardigheden, zowel cognitief als sociaal, aangeleerd kunnen worden, mogen dat niet. Een vraag voor de politiek om in Den Haag te stellen.

Een laatste punt over school en onderwijs: helaas zijn er ook kinderen die vanwege hun beperkingen niet naar het speciaal onderwijs kunnen, zij zijn kort gezegd te beperkt. Voor deze kinderen zijn er Kinderdagcentra, o.a. van Cordaan. Deze Kinderdagcentra zijn zoveel mogelijk gevestigd in panden die ook gebruikt worden door het speciaal onderwijs, waardoor deze kinderen voor hun eigen gevoel (en dat van hun ouders) ook naar school gaan. Door de groei van

het speciaal onderwijs raken de scholen steeds voller en worden de Kinderdagcentra verplaatst. De ervaren band met de school waar wordt ingewoond wordt daardoor verbroken. De vraag is of dat niet op een andere manier opgelost kan worden. Waar de gemeente een taak heeft bij de huisvesting van zowel scholen als Kinderdagcentra wordt daarvoor nadrukkelijk aandacht gevraagd.

c. Vervoer

Veel kinderen op het speciaal onderwijs maken gebruik van leerlingenvervoer. Zowel ouders als kinderen zijn daar redelijk tevreden over. Opvallend is wel dat kinderen zich niet vrij voelen om de vervoerder aan te spreken op zaken die in de praktijk minder goed gaan, zoals het wel/niet meenemen in het busje van een looprek.

'De loopkar moet mee naar school maar omdat er nog een meisje is met een loopkar was er ruzie. Het andere meisje mag hem altijd mee. Oneerlijk.' (kind)

Het busje is voor de kinderen een verlengstuk van het schoolleven en als ze een leuk busje hebben met een leuke chauffeur zijn ze bereid andere ongemakken voor lief te nemen.

Alle kinderen noemen dat het vervelend is dat ze door het busjesvervoer niet de mogelijkheid hebben om na school met iemand af te spreken. Je kan immers niet zomaar in een ander busje stappen. Ook is het (nog) niet mogelijk om leerlingenvervoer te gebruiken om naar een andere bestemming te komen, zoals fysio of sport. Het is te hopen dat met de komende aanbestedingen per augustus 2022 van zowel leerlingenvervoer als aanvullend openbaar vervoer dat beter afgestemd kan worden.

'Als we met elkaar op school zitten leren we om met elkaar om te gaan. En beperkingen te accepteren.' (kind)

'Waar ik heel erg tegenaan liep was leerlingenvervoer. Of ze kwamen te laat waardoor mijn dagritme niet meer klopte. Of ze kwamen te vroeg waardoor ik nog niet klaar was.' (kind)

Minder bekend is dat leerlingenvervoer ook gebruikt kan worden door kinderen die, ondanks hun beperking, naar regulier onderwijs willen en kunnen.

'Zijn hersens hadden meer nodig dan speciaal onderwijs. Maar leerlingenvervoer vertikt het om hem op te halen. Ik moet hem steeds halen en brengen. Ik kan niets doen want ik moet me steeds aan die schooltijden houden. Daar moet iets op verzonnen worden.' (ouder)

Als probleem wordt genoemd dat leerlingenvervoer alleen te regelen is voor vervoer naar de dichtstbijzijnde passende school. Maar dat is de hoofdregel en de Amsterdamse verordening biedt de mogelijkheid om daar uitzonderingen op te maken. Dat is in de praktijk wel heel lastig te regelen.

'Het zijn kwesties van regeltjes en geld. Wij zeiden ook geef ons dan budget, dan betalen we de rest zelf wel. Kon niet. Er moet meer flexibiliteit komen.' (ouder)

Er bestaat een procedure om kinderen uit groep 8 van het speciaal onderwijs te begeleiden naar een brugklas op het regulier onderwijs. In verband met de loting en matching voor alle brugklassen in Amsterdam zijn daarvoor speciale afspraken nodig, buiten de loting- en matchingprocedure om. Indien een kind met die procedure op een reguliere VO-school wordt geplaatst zou het leerlingenvervoer geen probleem behoren te zijn. Dat lijkt echter zowel bij SO-scholen als bij reguliere scholen onvoldoende bekend.

'In de bus heb je weinig plek voor rolstoelen. Die plekken zijn voor mensen in een rolstoel; ouders; zwangere vrouwen; kinderwagens en dat allemaal op één plek. Dat werkt natuurlijk niet.' (kind)

Het gewone openbaar vervoer is voor kinderen met een beperking vaak geen optie, zeker niet als zij alleen willen/moeten reizen. Kinderen met een beperking kunnen op grond van de Wmo wel een pas krijgen voor aanvullend openbaar vervoer (AOV-pas). Dit AOV kunnen ze gebruiken voor sociale bezoeken. Dus ook om bijvoorbeeld na school eens bij een klasgenoot te gaan spelen. Opvallend is dat van de ouders en kinderen die wij spraken slechts een enkele daarvan op de hoogte was.

De OV-coach is een aantal jaren geleden opgezet om mensen (en dus ook kinderen) met een beperking te leren gebruik te maken van het reguliere OV. Daarnaast kunnen zij fiets- en/of looproutes aanleren. Met de overgang van dit project naar de Vervoerregio lijkt het minder bekend te zijn geworden, terwijl het voor veel kinderen een uitkomst kan zijn. De ouders en kinderen die wij spraken kenden geen van allen deze OV-coach, terwijl daar wel behoefte aan is.

Concluderend kan gesteld worden dat er veel verschillende vervoersmogelijkheden zijn, maar dat die onvoldoende op elkaar aansluiten en bovendien onvoldoende bekend zijn. Daar valt winst te behalen.

d. Huisvesting

De kinderen die wij spraken woonden over het algemeen naar tevredenheid, hadden een eigen kamer etc. Hun ouders zijn vaak door de gemeente geholpen met het vinden van een passende woning. De ombudsman weet dat de gemeente actief bezig is om meer woningen beschikbaar te krijgen voor mensen met een beperking.

Ouders waren minder positief over hun woonsituatie. Daarbij vielen twee dingen op.

In de eerste plaats dat de woning vaak voldoende toegankelijk was voor hun beperkte kind, maar dat de rest van het gezin daar wel de dupe van was. Alle andere kinderen op één kamer, bijvoorbeeld.

Woonproblemen kunnen zelfs aanleiding zijn tot extra medicatie.

'Mijn zoon heeft een indicatie voor een rolstoelhuis van 2014. Maar we kunnen daar geen huis voor vinden. Mijn zoon slaapt in de woonkamer en ik ook. En mijn dochter in de slaapkamer. En als hij slaapt mogen we niets doen. We mogen niets drinken naast hem. Hij heeft ook al twee tv's stukgemaakt. Toen heb ik er een scherm/plaatje omheen laten zetten. Want hij maakt alles stuk. Hij slaapt dus in de woonkamer.' (ouder)

'Mijn zoon heeft slaapproblemen, soms wordt hij wakker om 3 uur en soms om 6 uur. De burens klagen ook, we hebben een klein huis. Nu krijgt hij een slaapmiddel.' (ouder)

Daarnaast wordt als probleem ervaren dat geholpen wordt bij het vinden van één geschikte woning voor het gezin. Als de ouders uit elkaar zijn of gaan is co-ouderschap vaak niet mogelijk omdat de andere ouder geen geschikte woning kan krijgen. Sommige ouders blijven noodgedwongen lang samen in één woning wonen, zodat ze de zorg voor en het gezelschap van hun kind kunnen delen.

'Vader en ik zijn uit elkaar en het is onmogelijk om twee huizen te krijgen waar zij in kan. Dus zitten noodgedwongen met elkaar in een huis.' (ouder)

Kinderen zijn daar niet altijd blij mee, zij weten dat ze de reden zijn dat hun ouders niet voor zichzelf kunnen kiezen. Door het grote woningtekort in Amsterdam zal dat waarschijnlijk niet op korte termijn kunnen veranderen. Maar dat betekent wel dat niet altijd gekozen kan worden voor de woonsituatie die voor het betrokken kind het beste is.

Voorzieningen in de woning zoals een tillift of een aangepaste badkamer is bij de kinderen die wij spraken allemaal geregeld. Veel ouders zijn bij het aanvragen daarvan geholpen door een casemanager van Reade. Wat opvalt is dat veel ouders al heel blij zijn met wat ze hebben en ervoor terugdeinzen om meer te vragen.

'Ik heb een wondje op mijn stuitje, waardoor ik de hele dag in bed moet blijven. Het bed gaat niet langs de deuren waardoor moeilijk het hele huis door kan. Bed is te groot en kan niet in de woonkamer. Dus ik ben de hele dag in mijn bed op mijn eigen kamer. Daarvoor zouden nog wel aanpassingen moeten zijn.' (kind)

'Het zou makkelijker zijn als de rails door zou lopen, door het huis. De rails gaat nu van bed naar badkamer, thats it. Maar als de rails door zou kunnen lopen naar de woonkamer, dat hij wat gezelliger zou kunnen doen op de bank bijv., zou dat fijn zijn.' (ouder)

De vraag kan gesteld worden of daar een taak ligt voor de casemanagers en onafhankelijke cliëntondersteuners.

e. Spelen en sporten

Alle kinderen die wij spraken noemden de speeltuintjes in de eigen woonbuurt. Toen ze heel klein waren konden ze met hulp nog wel gebruik maken van bijvoorbeeld schommels en wipkippen. Maar al snel werden ze te groot en waren er in de buurtspeeltuinen voor hen geen dingen om mee te spelen. Dit terwijl samen spelen voor kinderen de beste manier is om elkaar en elkaars beperkingen te leren kennen.

'Kijk, bij de speeltuin begint het dat ze zich normaal voelen, dat het niet twee werelden zijn.' (ouder)

De gemeente is wel bezig met speelvoorzieningen, zie maps.amsterdam.nl/toegankelijk_spelen, een kaart waarop de toegankelijke speelplekken zijn aangegeven. Waardoor meteen duidelijk is dat er nog een hoop moet gebeuren voordat alle kinderen met een beperking in de eigen buurt buiten kunnen spelen. Ouders vertellen ons dat ze niet weten hoe ze aangepaste speelvoorzieningen

zouden kunnen aanvragen. Het is te hopen dat de buurtteams hier uitkomst gaan bieden.

'Er zijn heel veel glijbanen waar je heel moeilijk op kan komen. Hoe moeilijk is het nou om daarbij ook een trapje met leuning neer te zetten? Ouders kunnen helpen en een kind kan ook op die glijbaan komen. Dat soort dingen waar vaak niet over wordt nagedacht. Huilend in de speeltuin, waarom kunnen andere kinderen wel en wij niet.' (ouder)

'We hebben hier een speelplein. Daar hebben ze alleen gedacht aan normale kinderen. We hebben zo vaak gevraagd om een schommel met een hekje. Maar nee...' (kind)

Voor veel kinderen is een aangepaste fiets/driewieler/tandem belangrijk om in beweging te blijven. Dit naast bijvoorbeeld leerlingenvervoer of een leenauto, die nodig is om naar school te gaan. Zo'n fiets is een Wmo-voorziening, maar wordt niet makkelijk verstrekt. Uit een reguliere zaken weet de kinderombudsman dat Wmo-vervoersvoorzieningen niet voor kinderen bestemd zijn, althans, dat was in die zaak een argument. De vraag rijst dan waarom niet. Juist voor kinderen met een beperking is zelf bewegen belangrijk. En ook al word je gefietst en fiets je niet zelf, het contact met andere fietsers is dan veel natuurlijker en directer dan vanuit een auto.

'En dus zeiden ze bij de gemeente: je kind heeft al recht op een auto om naar school te gaan, dus je kind krijgt geen aangepaste fiets. Maar de moeder wil ook een keer gaan fietsen met haar kind en die krijgt ze dan niet.' (ouder)

Veel kinderen sporten bij sportclub Only Friends in Amsterdam Noord, waar je 29 verschillende sporten kan doen. Only Friends is speciaal opgericht voor kinderen met een beperking en wordt grotendeels betaald met sponsorgeld, maar voelt zich ook gesteund door de gemeente. Bijvoorbeeld doordat het in de praktijk vaak mogelijk is om vervoer te regelen als ouders dat niet zelf kunnen verzorgen.

Naast Only Friends kunnen kinderen met een beperking soms ook sporten in een G-team, vooral bij voetbal- en hockeyclubs. Ze lopen dan in kleedkamers en clubhuis wel andere kinderen tegen het lijf, maar echt samen sporten is het niet.

'Ik vind dat kinderen met een beperking meer activiteiten moeten kunnen doen met normale kinderen.' (kind)

Daarnaast zijn er voorzieningen als zwembaden die ook gewoon voor kinderen met een beperking toegankelijk zijn. In de praktijk blijkt dat toch ingewikkeld, leren veel kinderen wel zwemmen maar gaan daarna niet voor hun plezier naar een zwembad.

'Ik red het fysiek niet om met haar te zwemmen. Zwembad in en uitkomen en in zwembad is zwaar. Er is wel een tillift om het zwembad in te komen maar niet naar de aankleedtafel en je mag ook niet met je eigen rolstoel zwembad in. Maar zij past niet in rolstoel van het zwembad.' (ouder)

De gemeente geeft aan dat er in Amsterdam een sportloket bestaat, speciaal voor kinderen met een beperking. Geen van de kinderen en ouders die wij spraken wist van dit loket. Het sportloket werkt met intermediairs, zoals scholen en hulpverleners. Samen met de aanmelder wordt dan een sportadviestraject opgesteld dat voor het kind haalbaar is. Het sportloket organiseert ook naschoolse sportlessen, bijvoorbeeld op het SO. Zoeken van een geschikte sport kan ook via www.unieksporten.nl. Deze mogelijkheden moeten breder bekend worden en aanmelding zou ook voor ouders mogelijk moeten zijn.

f. Vrije tijd

Veel kinderen willen graag een bijbaan, maar vinden die niet.

'Wat ik belangrijk vind is gelijke kansen voor kinderen met een handicap. En bijbaantjes vind ik moeilijk. Ik kom niet makkelijk aan een bijbaan. Een krantenwijk is niet haalbaar. Er is geen platform om kinderen met een beperking aan een baantje te helpen. Bijvoorbeeld om dingen online te doen.' (kind)

'Als je praktijkonderwijs hebt gevolgd, wordt je inschrijving voor een bijbaantje al gauw in de prullenbak gegooid. Maar ik heb de leidinggevende gesproken en hem verteld dat het een praktijkmeisje is. Ik zei, ik wil dat ze iets gaat doen en uit huis is en iets betekenisvol gaat doen. Hij zei: We gaan het gewoon proberen. En ze zit er nog steeds al 2 jaar lang. En het baantje doet haar zo goed.' (ouder)

Over het algemeen proberen kinderen zoveel mogelijk om gewoon mee te doen in de stad. Winkelen in grotere winkels lukt, maar in de kleinere winkeltjes is de toegang vaak een probleem, rolstoelplaten blijken niet te vinden.

Er wordt veel geklaagd over stoepen die niet verlaagd zijn voor rolstoelen en rollators. En over auto's die de verlaagde stoep blokkeren. Daar is wel aandacht voor, maar kennelijk nog niet genoeg.

'Soms zijn stoepen niet verlaagd. En sommige winkels zijn te smal voor de rolstoel. Maar bioscoop en theater blijven we gewoon doen.' (kind)

'Nu word je bij veel bioscopen vooraan gezet en moet je stijf omhoog kijken en dat voelt niet lekker.' (kind)

g. Financiering

Sommige voorzieningen voor kinderen met een beperking worden door de gemeente betaald, andere zaken worden door het rijk gefinancierd uit de Wet langdurige zorg, soms door zorgverzekeraars uit de Zorgverzekeringswet. Het voert te ver om het ingewikkelde stelsel hier uit te leggen. Kinderen begrijpen het ook niet. Maar erger, hun ouders vaak ook niet. Veel ouders maken gebruik van casemanagers of onafhankelijke cliëntondersteuning, maar niet altijd en soms weten zij ook de weg niet door het woud van regels.

'Het PGB aanvragen is wel altijd rampzalig. Het voelt dat er wordt gekeken naar hoe kunnen we dit zo zuinig mogelijk doen? Of is het allemaal wel zo ernstig? Of is het wel waar? In plaats van dat er wordt gekeken: Hoe kunnen we je hier zo goed mogelijk bij ondersteunen? Dan voel je je heel alleen in een situatie waarin het allemaal heel lastig is. De papierstroom kan een stuk minder. Een vaste contactpersoon kan al helpen.' (ouder)

'Je wordt stap voor stap op een bevoogdende manier aan het handje genomen, je mag het plan voor je eigen kind niet zelf maken. Stukje van je waardigheid als ouder wordt van je afgenomen.' (ouder)

7.2 WAT WILLEN DE KINDEREN?

In 7.1 is aangegeven wat kinderen (en ouders) ons vertellen. Hieronder volgen hun meest aansprekende wensen.

‘Een school dichterbij huis!!’ (kind)

Alle kinderen die wij spraken willen echt inclusief onderwijs. Zij realiseren zich dat ze niet zomaar bij andere kinderen in de klas kunnen zitten, al is het alleen al omdat juist zij vaak kleine klassen nodig hebben. Eén jongen die wij spraken had op een basisschool in Amstelveen gezeten waar een speciale klas was voor kinderen met een beperking. Een kleine klas, met de nodige extra aandacht en zorg, van waaruit kinderen konden uitvliegen naar reguliere klassen. Voor een uurtje of voor hele dagen, al naar de behoefte. Samen spelen op het schoolplein gebeurde eveneens. Deze jongen was daar heel enthousiast over en heeft dit enorm gemist toen hij door moest naar het VSO.

Amsterdam heeft veel aandacht voor specialistische jeugdhulp in het (speciaal) onderwijs. Reguliere scholen bieden binnen hun mogelijkheden extra ondersteuning aan kinderen die dat nodig hebben. De gemeente komt in beeld als er naast onderwijsondersteuning ook jeugdhulp nodig is. Samen met de samenwerkingsverbanden primair en voortgezet onderwijs zijn ambities opgesteld in een Werkagenda 2019-2022. In Amsterdam gaan relatief weinig kinderen naar het speciaal onderwijs. Toch spraken wij bij speciaal onderwijs-scholen kinderen die graag naar het regulier onderwijs zouden willen en daar alleen niet heen konden omdat de zorg die zij nodig hebben op die reguliere school niet voorhanden was. Het is de Kinderombudsman bekend dat in 2019 een initiatiefvoorstel is ingediend om in elk stadsdeel tenminste één Samen naar Schoolklas aan te bieden. Het college wilde echter eerst een analyse om te bepalen in welke

vorm en in welke situatie inclusief onderwijs het meest passend is. Kinderen willen geen onderzoek, maar gewoon beginnen met die Samen naar Schoolklassen. In dat verband wordt verwezen naar www.samennaarschool.nl.

De Kinderombudsman vraagt de gemeente daarom om op korte termijn serieus te beginnen met Samen naar Schoolklassen en de Samenwerkingsverbanden in de gelegenheid te stellen om de daaraan verbonden extra (zorg-)kosten te financieren.

Daarbij wijst de Kinderombudsman er op dat door deze Samen naar Schoolklassen extra zorgcapaciteit op scholen beschikbaar komt, die ook voor reguliere leerlingen nuttig kan zijn. Zo blijkt het voor kinderen met diabetes type 1 ingewikkeld om een reguliere school te vinden waar voldoende kennis aanwezig is om de insuline-intake te controleren. Een handeling die nauwelijks tijd vraagt, maar die door een leerkracht als extra belastend ervaren kan worden. Als zorg regulier op de school aanwezig is hoeft die controle geen probleem meer te zijn. Alle redenen dus om haast te maken met Samen naar Schoolklassen.

‘Als ik burgemeester van Amsterdam zou zijn zou ik het schoolsysteem willen aanpassen. Dat je niet perse speciaal onderwijs hebt. Omdat ik toch merk als je op speciaal zit is de buitenwereld heel anders. 1 school voor alle kinderen. Dat het systeem zo wordt dat iedereen zijn eigen plek heeft. En iedereen met elkaar kan spelen. Als je iedereen op 1 school zet dan begrijpen mensen elkaar beter.’ (kind)

‘Mooi als er gezamenlijke scholen zouden zijn, zodat kinderen kunnen groeien en meegroeien. Dat ze elkaar zien als normaal.’ (moeder)

Daarnaast willen kinderen zich vrijer kunnen bewegen en minder afhankelijk zijn van vast leerlingenvervoer. Het valt op dat deze mogelijkheden er al wel zijn, maar niet voldoende bekend.

Tenslotte: een vacaturebank voor bijbanen die geschikt zijn voor kinderen met een beperking zou ook zeer worden gewaardeerd. Mogelijk kunnen de kinderen bij de ontwikkeling daarvan zelf een rol spelen.

8. WAT VALT NOG MEER OP?

Tijdens de gesprekken kwam er vanuit de ouders van kinderen met een beperking een aantal onderwerpen naar voren die niet zo gemakkelijk waren onder te verdelen bij een van de drie P's. Daarbij wilden we ons met name richten op de ervaringen van de kinderen en minder op die van hun ouders. Toch zijn het onderwerpen die we in dit rapport niet ongenoemd willen laten, omdat ze van wezenlijk belang blijken in het leven van kinderen met een beperking en hun naasten.

Isolatie van (andere kinderen in) het gezin

Veel ouders geven aan door de zorg voor hun kind met een beperking in een isolement terecht te zijn gekomen. Enerzijds door de intensiteit van de zorg, anderzijds ook omdat ze het gevoel hebben met weinig te mensen te kunnen delen wat het betekent om een kind met een beperking te hebben en op te voeden.

'Als hij ergens heengaat, dan ... het is moeilijk met andere kinderen. Als hij iets wil, wil hij het. En als hij het dan niet krijgt, gaat hij schreeuwen en op de grond slaan. Het wordt een drama. Dus blijven we liever alleen thuis.' (ouder)

'Mijn andere dochter gaat dus op zaterdag en zondag ook niet naar buiten, zij is nog te jong om alleen naar buiten te gaan.' (ouder)

Ook geven de ouders aan dat de impact van het hebben van een kind met een beperking groot is op de rest van het gezin. De tijd en aandacht die uitgaat naar het kind met de beperking, gaat ten koste van de (tijd met) andere kinderen in het gezin. Ook die kunnen daardoor in een isolement raken.

Als mogelijke oplossing dragen ouders aan dat er meer logeerplekken voor kinderen met een beperking moeten komen (respijtzorg). Dit is erg belangrijk ter ontlasting van de ouders, maar zeker zo belangrijk voor de andere kinderen in het gezin.

'Ik wil graag een logeerplek voor mijn zoon vinden. Maar ik kan niks vinden. Of er zijn geen speciale bedden, of het zit vol, of er zijn alleen trappen en geen lift.' (ouder)

Routekaart

Ouders geven aan dat het hen erg zou helpen om een routekaart te hebben, die inzicht geeft welke route/pad bewandeld kan worden voor hun kind, onder meer op het gebied van voorzieningen, best practices en wetgeving. Onderwerpen die daarom zeker in de Routekaart terug moeten komen volgens de ouders zijn het Moedernetwerk, sportclub Only Friends, wanneer de Wet Langdurige Zorg van toepassing is in plaats van de WMO of de Jeugdwet, de OV-coach en AOV-pas, wanneer je in aanmerking komt voor dubbele kinderbijslag, welke speeltuinen toegankelijk zijn voor kinderen met een beperking, welke logeermogelijkheden er zijn en hoe de financiering is geregeld voor kinderen met een beperking die 18 jaar worden.

Bij veel ouders is ook onduidelijkheid hoe / of de financiering van de zorg voor hun kind doorloopt als hun kind 18 jaar wordt. Of op welke manier ze na hun 18e verzekerd moeten worden, of dat ze in aanmerking komen voor een Wajong uitkering. Is het verstandig om bewind of mentorschap aan te vragen en hoe doe je dat dan? Veel ouders vertellen dat ze weten dat ze al jaren voor de meerderjarigheid van hun kind moeten beginnen met van alles te regelen, maar dat ze niet weten waar ze moeten beginnen en waar ze moeten zijn.

‘Vanuit gemeente moet er een soort van ... ja, waar ik altijd voor pleit: je krijgt als ouder een diagnose over je kind. Dan moet er een melding gaan bij gemeente: dit kind heeft beperking, vanuit daar wordt u doorverwezen naar stichting MEE of Moedernetwerk, of.... Dat iemand laat zien aan de ouder wat de mogelijkheden zijn voor het kind met een beperking in Amsterdam. Uw kind heeft beperking, en dit, dit en dit zijn de mogelijkheden. Niet dat ouders zelf alles moeten gaan uitzoeken. Vanuit de gemeente moet er een Zorgkaart komen van wat je moet weten als je bepaalde zorgen hebt.’ (ouder)

‘Straks zijn ze 18... Wie is dan voogd of bewindvoerder? Dan moeten we in een rechtszaak aantonen dat wij als ouders dat kunnen zijn, terwijl we het al 18 jaar hebben gedaan.’ (ouder)

‘Ik hoorde een verhaal van een moeder bij het Moedernetwerk, haar kind met een beperking is net 18. Ze vroeg curatorschap aan voor het kind. Als je dan een PGB aanvraagt, je kan niet tegelijk curator zijn EN PGB'er. Ze moet wel curatorschap opvragen. Je kunt regels omzeilen door..... gaven ze als tip. Maar zij dacht waarom zou ik regels omzeilen als het gewoon normaal is. Waarom zo krom?’ (ouder)

Acceptatie en ondersteuning

Ouders geven aan dat het best lastig voor hen bleek om te accepteren dat ze een kind met een beperking kregen. Initiatieven als het Moedernetwerk zijn voor moeders erg belangrijk, zo geven zij aan. Het Moedernetwerk is een plek waar moeders met kinderen met een beperking samen kunnen komen, om lotgenoten met elkaar te verbinden om ervaringen uit te wisselen en van elkaar te kunnen leren als aanvulling op de professionele zorg. Praten met moeders die ook een kind met een beperking hebben helpt bij de acceptatie. Ook geeft het ondersteuning en kunnen moeders advies krijgen over allerlei zaken, zoals over aanvraag van PGB's, of welke logeerplekken of sportclubs er zijn voor kinderen met een beperking.

Je moet gewoon weten: als je werkt, wat is welke wet! Ouders komen overspannen bij het Moedernetwerk en dan denk je: dit had helemaal niet hoeven.’ (ouder)

‘Het verwerken van verlies, moeite met acceptatie. Waarom is mijn kind zo anders? Je hebt bepaalde verwachtingen als moeder die een kind baart. Je verwacht bepaald gedrag bij een kind en bij sommige ouders is dat niet zo. En daar moet ook aandacht voor komen, dat mensen daarover kunnen praten.’ (ouder)

PGB

Het is vaak onduidelijk voor ouders of zij bij het zorgkantoor of bij de gemeente moeten zijn voor de aanvraag van een PGB. De combinatie van verschillende PGB's naast elkaar voor één zorgverlener wordt als lastig ervaren. De verschillende aanvragen duren allemaal erg lang en de procedures zijn allemaal erg verschillend.

Het steeds opnieuw moeten aanvragen van een PGB onder de Jeugdwet, ook al is er in de beperking/ de situatie van het kind (nog steeds) niets veranderd, vinden ouders erg bureaucratisch.

'Ander probleem is de PGB-aanvraag. Je wordt stap voor stap op bevoogdende manier aan het handje genomen, je mag plan voor je eigen kind niet zelf maken. Stukje van je waardigheid als ouder wordt van je afgenomen.' (ouder)

'Wij zijn best bezig geweest met een PGB krijgen, dat heeft 3 jaar geduurd. We kregen heel erg van de gemeente het gevoel dat we niet gewenst zijn. Een PGB voor de WLZ is drie keer afgewezen. Het geeft een naar gevoel dat je moet vechten voor de zorg.' (kind)

'We hebben een PGB. Er zijn zoveel fantastische voorzieningen waar ik heel dankbaar voor ben. Het is ook niet vanzelfsprekend dat het er allemaal is. Maar je moet wel capaciteit hebben om het allemaal bij te houden. Het is een job erbij om het allemaal te regelen. En sommige mensen die kunnen het allemaal niet. En dat is vreselijk.' (ouder)

9. WAT DOET AMSTERDAM ALLEMAAL AL?

Elke gemeente is verplicht om een lokale inclusieagenda op te stellen. Ook in Amsterdam is hieraan gewerkt. In 2019 heeft de gemeente een aantal bijeenkomsten gehouden met 139 Amsterdammers met én zonder beperking. Deze verhalen en antwoorden vormden de basis voor de lokale inclusieagenda met de belangrijkste aanbevelingen voor het toegankelijkheidsbeleid voor de komende drie jaar. Naar aanleiding van de bijeenkomsten zijn er tien speerpunten geformuleerd die in de lokale inclusieagenda zijn opgenomen. De vraag is wel in hoeverre kinderen betrokken zijn bij de totstandkoming van deze punten.

Speerpunten en (re)actie Amsterdam

Hieronder worden de 10 speerpunten opgesomd, die de gemeente heeft geformuleerd. Per speerpunt wordt aangegeven welke actie daarop wordt ondernomen, volgend uit de Voortgangsrapportage Toegankelijkheid 2020¹⁰.

1. **Regels rond toegankelijkheid en inclusie handhaven.** Het handhaven van afspraken van de openbare ruimte moet worden aangescherpt, zodat gebouwen, trottoirs, fietsenstallingen vrij toegankelijk zijn voor mensen met een beperking en met eventuele hulpmiddelen, zoals een rolstoel.

Het college geeft aan dat ze gebouwen van de gemeente gefaseerd toegankelijker willen maken. Het college maakt afspraken met corporaties over het aantal aanpasbare woningen en rolstoelwoningen in de nieuwbouw. Met subsidies wil het college dat organisaties, ondernemers en instellingen de toegankelijkheid vergroten.

2. **Inclusieve mobiliteit: het OV.** Zo moet iedereen onder andere goed kunnen instappen, moet het mogelijk worden dat mensen met een beperking van deur tot deur kunnen reizen, en moeten loopafstanden tussen tram- en bushaltes verminderd worden.

Het college geeft aan dat het de mobiliteit van alle Amsterdammers en de toegankelijkheid van het OV belangrijk vindt. Er wordt continu gewerkt aan het verbeteren van de toegankelijkheid van de diverse haltes. Daarnaast zijn er projecten als een OV-coach, die bijdraagt aan de bereikbaarheid van de stad en is er het AOV, voor mensen die niet zelfstandig met het OV kunnen reizen.

¹⁰ Bron Gemeente Amsterdam 2020

3. Sociale bewustwording en inclusie. De gemeente acht het essentieel dat de sociale bewustwording en bejegening door burgers en professionals wordt bevorderd. Met name in relatie tot zichtbare, maar vooral ook onzichtbare beperkingen.

Het college erkent het belang van inclusie en wil dat in Amsterdam op de juiste manier wordt omgegaan met alle Amsterdammers. Hiervoor worden trainingen aangeboden aan ambtenaren en aan professionals van andere organisaties.

4. Inclusie van ervaringsdeskundigheid. Ervaringsdeskundigen moeten tijdig worden betrokken in de bouw, planning en aanpassing van gebouwen, woningen en de openbare ruimte zodat deze toegankelijk worden.

Het college vindt de inzet van ervaringsdeskundigen net als de opstellers van het speerpunt belangrijk. Het college geeft aan dat ze bij steeds meer dossiers in de stad ervaringsdeskundigen betrekken en dat ze inzetten op het versterken van de ervaringsdeskundigheid in de stad, onder andere door het vormen van een netwerk van ervaringskennis, het geven van trainingen en bieden van themasessies en colleges.

5. Inclusieve mobiliteit: looproutes door de stad. Amsterdam is een drukke stad, daarom moet het voetgangersnetwerk toegankelijker worden gemaakt. Dit kan door rolstoelvriendelijke opritten, trottoirs zonder losliggende tegels en oversteekplaatsen met voldoende tijd om over te steken.

Het college herkent het belang dat door bewoners wordt gehecht aan ruimte voor voetgangers en veilige en toegankelijke looproutes. Dit punt staat op het beleid. De komende jaren is er in de planvorming en uitvoering aandacht voor ruimte voor voetgangers en veilige routes.

6. Inclusief onderwijs. Kinderen met een beperking moeten meer in contact komen met andere kinderen en gelijke kansen krijgen. Reguliere scholen moeten ook mogelijkheden hebben, zodat kinderen met een beperking zo veel mogelijk aansluiting vinden in regulier onderwijs waardoor ze samen naar school kunnen en goed in de samenleving integreren.

Over inclusief onderwijs zegt het college dat het belangrijk is dat kinderen waar mogelijk samen naar school gaan. Maar het college geeft aan dat de verantwoordelijkheid van het onderwijs bij de scholen ligt. Door de gemeente wordt samen met partners in het onderwijs een analyse gemaakt en gesproken over de mogelijkheden voor meer inclusief onderwijs.

7. Meer toegankelijke toiletten. Er zijn nu te weinig toegankelijke openbare toiletten in de stad. De gemeente wil om ongeveer elke 200 meter een toegankelijk openbaar toilet beschikbaar maken met een verbeterde informatievoorziening.

Het college constateert dat de benodigde budgetten om op grote schaal openbare toiletten bij te bouwen op dit moment niet beschikbaar zijn. De komende periode doet het college onderzoek naar openstelling van meer gemeente toiletten.

8. Toegankelijkheid Wmo-voorzieningen. De gemeente wil dat de toegang en indicatiestelling voor Wmo-voorzieningen wordt verbeterd. Een aanbeveling is dat er één Wmo-loket komt waar men terecht kan voor vragen om een betere communicatie te realiseren en maatwerk te leveren.

Het college werkt aan de invoering van Buurteams om de toegang tot de Wmo-voorziening te verbeteren.

9. Toegankelijkheid informatievoorziening. Informatie en meldvoorzieningen van de gemeente moeten toegankelijk zijn op diverse manieren, omdat mensen met beperkingen verschillende behoeftes hebben voor contact.

Het college wil zich blijven inzetten voor het beschikbaar stellen van dienstverlening voor alle Amsterdammers.

10. Sociale inclusie: vrijetijdsbesteding. De gemeente wil dat publieke evenementen en openbare plekken toegankelijk zijn. Denk aan theaters met boven- en ondertiteling, toegankelijke speeltuinen en buitenschoolse activiteiten voor kinderen met een beperking in iedere buurt.

Het college is van mening dat inclusie van alle Amsterdammers belangrijk is. Hier zal het college in het komende jaar hard aan blijven trekken, op het gebied van toegankelijke speelvoorzieningen, sport, kunst en cultuur en de sociale basis in de wijk.

Speerpunten en acties ook voor kinderen met een beperking

Bij het maken van deze kinderrechtsplan is er rekening mee gehouden dat de gemeente deze speerpunten heeft ontwikkeld en acties heeft geformuleerd. Bij het schrijven van onze bevindingen, conclusies en aanbevelingen verderop in dit rapport wordt dan ook aansluiting gezocht bij de initiatieven van de gemeente. Maar we zien ook dat de speerpunten en acties vooral zijn gericht op het verbeteren van de toegankelijkheid van de stad, dus op provisie (voorzieningen). De protectie- en participatierechten komen minder duidelijk terug in de speerpunten en/of de ingezette acties. Daarbij komt ook dat de speerpunten en acties vooral gericht zijn op *mensen* met een beperking en niet zozeer op *kinderen* met een beperking.

10. CONCLUSIES EN ADVIEZEN

Hiervoor is beschreven hoe Amsterdamse kinderen en jongeren met een beperking ervaren dat wordt omgegaan met hun kinderrechten op grond van de drie P's; Protectie, Participatie en Provisie. Wat kunnen we daar uit opmaken als we deze resultaten afzetten tegen het licht van het kinderrechtenkader, zoals dat is ontwikkeld door Defence for Children (zie bijlage 2)? En wat betekent dat voor Amsterdam?

10.1 PROTECTIE

Met de protectierechten van kinderen met een beperking zit het best wel goed, met name omdat ouders hun kind met een beperking goed beschermen en er vaak iemand bij hen is als ze de straat op gaan. Ze voelen zich dus met name goed beschermd en veilig door mensen die dichtbij hen staan en dichtbij hen zijn, zoals ouders, PGB-ers en vertrouwenspersonen op school. Om tegemoet te komen aan de eisen die het IVRK en het VN-Verdrag Handicap stelt aan protectierechten van kinderen met een beperking, is er een aantal onderwerpen waarvoor de gemeente meer aandacht moet hebben.

Zelfredzaamheid

Om met name jongeren met een beperking (zichzelf) beter te (laten) beschermen, zouden er meer projecten op het gebied van zelfredzaamheid moeten komen. Dit speelt bijvoorbeeld voor kwetsbare tieners met een beperking die er klaar voor zijn om

zelfstandig dingen te ondernemen, zichzelf dus steeds meer moeten zien te redden in het leven en in de samenleving.

Ook moet het duidelijker worden dat er in Amsterdam OV-coaches zijn die kinderen en jongeren met een beperking kunnen leren om zelfstandig te reizen of om hen naar school of een sportclub te begeleiden. En zouden kinderen die geen gebruik kunnen maken van het gewone OV zonder ingewikkeld gedoe en screening door het IAB in aanmerking kunnen komen voor een AOV-pas. Daarbij verdient opmerking dat deze kinderen veelal ooit zijn gescreend om voor leerlingenvervoer in aanmerking te komen, deze kinderen en hun beperking zijn dus bij de gemeente bekend.

Meer aandacht en bewustwording

Er moet meer aandacht zijn voor kinderen met een beperking, zodat er meer begrip voor hen komt en zij minder worden gepest of buitengesloten. Meer contact tussen kinderen met en kinderen zonder beperking zou daarbij zeker helpend zijn. Dat kan volgens de kinderen door klassen en/of scholen te mixen en door meer voorzieningen te maken om van jongs af aan samen buiten te spelen. Ook buurthuizen en voorzieningen voor jongeren zouden inclusiever kunnen werken en alle kinderen kunnen uitdagen om mee te doen. Een beperking moet als normaal worden gezien, dingen samen doen en samen beleven bevordert het samen normaal zijn. Ieder op zijn eigen manier.

Verkeer

Om kinderen met een beperking, bijvoorbeeld kinderen in een rolstoel of die moeilijker lopen, veiliger deel te kunnen laten nemen aan het verkeer moeten er in Amsterdam meer rolstoelvriendelijke opritten komen. Ook moet de stoep zo worden aangelegd dat er

geen losliggende tegels zijn en moet er voldoende tijd zijn om over te kunnen steken. En dient er meer aandacht te zijn voor het vrijhouden van de doorgang, ook bij die rolstoelvriendelijke opritten. Handhavers dienen daar aandacht voor te hebben.

10.2 PARTICIPATIE

Met de participatierechten van kinderen met een beperking zit het over het algemeen best wel goed, met name omdat zij vertegenwoordigd worden door hun ouders en door de leerlingenraden op school. Maar het blijft lastig voor kinderen om hun stem te laten horen, soms ook letterlijk, zeker als het gaat om zaken die verder van hen af liggen.

Om tegemoet te komen aan de eisen die het IVRK en het VN-Verdrag Handicap stelt aan participatierechten van kinderen met een beperking, is er een aantal onderwerpen waarvoor Amsterdam meer aandacht moet hebben.

Inspraak

Kinderen met een beperking moeten actief betrokken worden bij de inrichting van de openbare ruimte, zoals bij speeltuinen en zwembaden in de stad. Ook moeten ze een rol spelen bij de totstandkoming van beleid, zoals bij de Toegankelijkheidspunten 2020 van de gemeente Amsterdam (hoofdstuk 4.2).

Vertegenwoordiging en representatie

In de kinderraad zou ook een kind met een beperking moeten zitten, die de belangen van kinderen met een beperking behartigt.

Daarnaast verdient het aanbeveling dat ook Amsterdamse jongeren met een beperking structureel vertegenwoordigd worden. Dat kan bijvoorbeeld door middel van een jongerenraad, waaraan ook jongeren met een beperking deel kunnen nemen. Ook in het kader van representatie van kinderen met een beperking is het belangrijk dat zij meer worden vertegenwoordigd, waaronder in gemeentelijke (advies) organen. Zo zou het Jeugdplatform – dat zich richt op kinderen die gebruik maken van jeugdhulp en van speciaal onderwijs – actiever op zoek kunnen naar kinderen met een beperking.

Tenslotte heeft de Kinderombudsman al in de eerste kinderrechtenscan uit mei 2020 gepleit voor een jongerenraad, als vervolg op de kinderraad. Pubers willen ook meepraten over wat hen aangaat in de stad. Datzelfde geldt voor pubers met een beperking.

10.3 PROVISIE

Op het gebied van provisie is er al veel gedaan, maar ook nog veel te doen voor kinderen met een beperking om tegemoet te komen aan de eisen die het IVRK en het VN-Verdrag Handicap stelt. Zeker onderwerpen als leerlingenvervoer, inclusief onderwijs, huisvesting, logeerplekken en meer en toegankelijke speel-, sport- en recreatiemogelijkheden vragen nog veel aandacht en concrete actie van de gemeente.

Inclusief onderwijs

Kinderen met een beperking willen het allerliefste *zo samen mogelijk* naar school. Er moet daarom op korte termijn vaart worden gemaakt met de Samen naar Schoolklassen. De gemeente moet de Samenwerkingsverbanden in de gelegenheid stellen om de daaraan verbonden extra (zorg-)kosten te financieren. Daarnaast wordt aandacht gevraagd voor de Proeftuinen Onderwijszorgarrangementen van de ministeries van O&W en WVS, die op dit moment lopen en waaraan ook Amsterdamse voorzieningen mee doen. Naar verwachting start in augustus 2022 een experiment waarin organisaties kunnen afwijken van wet- en regelgeving die tijdens de proeftuinen als ongewenste belemmering wordt ondervonden. Zo blijken er problemen te worden ervaren wanneer een kind nog leerbaar is, maar daarnaast veel zorg

nodig is. Ouders melden dat de PGB-teams van de gemeente dan vaak nog een vrijstelling op grond van artikel 5a van de Leerplichtwet verlangen. Een vrijstelling die leerplichtambtenaren – terecht – niet wensen te geven.

Leerlingenvervoer

Het is onvoldoende duidelijk dat de Amsterdamse verordening mogelijkheid biedt om uitzondering te maken op het *dichtstbijzijnde passende school* criterium.

OV-coach

Het verdient aanbeveling dat de mogelijkheden van de OV-coach breder bekend worden bij kinderen en hun ouders, maar ook bij scholen en wijkteams. Het voortbestaan van de OV-coach dient gegarandeerd te worden.

Spelen, sporten, vrije tijd

Hoewel de gemeente bezig is met speelvoorzieningen voor kinderen met een beperking, moet er nog een hoop gebeuren voordat kinderen met een beperking in de eigen buurt buiten kunnen spelen. Dat geldt ook voor (samen) sporten of andere activiteiten ondernemen.

Buurthuizen en andere buurtvoorzieningen kunnen geactiveerd worden om hun activiteiten meer open te stellen voor kinderen met een beperking en hun gezin.

10.4 TEN SLOTTE

Net als Amsterdamse kinderen zonder beperking klagen Amsterdamse kinderen met een beperking eigenlijk niet over de borging van hun rechten. Of dat hun belangen niet (genoeg) worden meegenomen. Toch zien we dat de rechten die zij hebben op grond van het VN-Kinderrechtenverdrag en het VN-Verdrag Handicap nog onvoldoende betrokken worden bij de totstandkoming van gemeentelijke beleidsplannen en beleidsontwikkeling. Terwijl we juist voor kinderen en jongeren met een beperking een stapje extra moeten zetten om hen een zo normaal en inclusief mogelijk leven te laten leiden.

11. AANBEVELINGEN

KINDEROMBUDSMAN VAN AMSTERDAM

Uit de gesprekken die wij voerden met kinderen en jongeren met een beperking, bleek al snel dat zij heel goed zelf kunnen aangeven wat zij nodig hebben voor een fijn leven. Daarbij denken zij niet aan de rechten die zij hebben op grond van het IVRK of het VN-Verdrag Handicap, of in termen als inclusiviteit en diversiteit. Zij geven simpelweg aan wat belangrijk voor hen is.

De kinderen die wij spraken willen dezelfde kansen en mogelijkheden hebben als andere kinderen. Ze willen vrienden om zich heen, een leuke school, dagbesteding hebben en fijn wonen met hun ouders en broertjes en zusjes. Zij willen gehoord worden en mee kunnen praten over dingen die belangrijk voor hen zijn. En zij willen naarmate ze ouder worden steeds meer zelfstandigheid, net als ieder ander kind. Misschien wel het allerliefste willen ze *zo samen mogelijk* met andere kinderen zijn, of die nou wel of geen beperking hebben. Samen spelen en samen naar school gaan is daarin heel erg belangrijk, geven ze aan. Omdat kinderen van elkaar kunnen leren. En omdat het bij zal dragen aan de maatschappelijke bewustwording dat kinderen met een beperking onderdeel zijn van de samenleving en daaraan bijdragen, iedereen op zijn eigen manier.

De gevoelens, ervaringen en wensen van de kinderen en jongeren die we gesproken hebben, hebben we vertaald naar onderstaande aanbevelingen. Ze doen in onze ogen recht aan de rechten die zij

hebben op grond van het IVRK en VN-Verdrag Handicap. Met de naleving van de aanbevelingen zetten we een stapje extra voor kinderen met een beperking. Maar nog belangrijker, met de naleving van de aanbevelingen komen we een stapje dichterbij wat de kinderen zelf het allerliefste willen; een zo'n normaal en inclusief mogelijk leven. Laten we hen dat bieden in Amsterdam.

Aanbevelingen

- 1. De gemeente dient een aanjagende rol te spelen op het gebied van het vormgeven van meer inclusief onderwijs, samen met de Samenwerkingsverbanden (aansluitend bij speerpunt 6 en Actiepunt Voortgangsrapportage Toegankelijkheid);**
- 2. De gemeente kan zo'n aanjagende rol effectueren door schoolgebouwen te realiseren die inclusief onderwijs mogelijk maken, dus meer vierkante meters voor ondersteuning en zorg, toegankelijk voor leerlingen en ouders met een beperking. Daarmee worden de Samenwerkingverbanden uitgedaagd om geld vrij te maken om schoolbesturen in staat te stellen daadwerkelijk iets te doen: Samen naar school-**

- klassen en vergelijkbare initiatieven opzetten. Als het gebouw er staat is er geen goede reden meer om het niet te gebruiken;**
- 3. De verschillende mogelijkheden om zich door de stad te verplaatsen verdienen meer aandacht. De mogelijkheden van de OV-coach en het bestaan van de AOV-pas voor aanvullend vervoer zijn onvoldoende bekend. Het blijkt dat scholen zelf in hun voorlichting het criterium *dichtstbijzijnde* passende school in de verordening Leerlingenvervoer beperkter interpreteren dan nodig is, waardoor ouders een andere school kiezen of zelfs geen leerlingenvervoer aanvragen (aansluitend bij speerpunt 6 en Actiepunt Voortgangsrapportage Toegankelijkheid). De mogelijkheden voor Leerlingenvervoer, AOV en vervoer op basis van landelijke regelgeving zouden op elkaar aan moeten sluiten;**
 - 4. Kinderen en jongeren met een beperking moeten betrokken worden bij de inrichting van de openbare ruimte in Amsterdam, zoals speeltuinen, OV-aangelegenheden,**

zwembaden ed. (aansluitend bij speerpunt 1, 2, 5 en 10 en Actiepunt Voortgangsrapportage Toegankelijkheid);

5. Bij de totstandkoming van en inspraak in gemeentelijk beleid en verordeningen, moet expliciet aandacht worden besteed aan kinderen en jongeren met een beperking. Betrek hen onder meer bij de totstandkoming van de Voortgangspunten Toegankelijkheid en de criteria over toewijzing van rolstoelwoningen in de Huisvestingsverordening (speerpunt 1, 2, 5 en 10 en Actiepunt Voortgangsrapportage Toegankelijkheid);

6. Maak een digitale routekaart voor (ouders van) kinderen met een beperking op het gebied van zorg en respijtzorg (zoals logeerhuizen), voorzieningen inclusief maatjestrjecten en ervaringsdeskundigen, de mogelijkheden

voor vervoer (zoals leerlingenvervoer, AOV en ook de OV-coach), sport en het Amsterdamse Sportloket en best practices, ook voor de overgang naar 18+. Houd daarbij rekening met de verschillende regelingen die voor deze kinderen van toepassing kunnen zijn, op basis van de Zorgverzekeringswet, de Wet langdurige zorg, de Jeugdwet en de Wet maatschappelijke ondersteuning. Deze digitale routekaart dient steeds beschikbaar te zijn en kan door ambtenaren, cliëntondersteuners etc. waar nodig worden toegelicht (aansluitend bij speerpunt 8 en Actiepunt Voortgangsrapportage Toegankelijkheid);

7. Besteed bij de uitwerking van de aanbevelingen uit de Kinderrechtenscan van mei 2020 expliciet aandacht aan kinderen en jongeren met een beperking.

BIJLAGE 1

WERKWIJZE EN METHODIEK

Om de meningen en ervaringen van kinderen en jongeren op te halen is ervoor gekozen om, evenals in de Kinderrechtenscan 2020, een kwalitatieve onderzoeksmethode te hanteren. Kwalitatief onderzoek kenmerkt zich door: de focus op percepties en ervaringen van de deelnemers, een systematische wijze van dataverzameling en interpretatie en de ontwikkeling van concepten die ondersteunend zijn in het interpreteren en exploreren van sociale verschijnselen.

In het onderzoek is gebruik gemaakt van verschillende methodes om data te verzamelen: Tot aan dit concept is gesproken met 31 kinderen, waarvan 12 kinderen in individuele gesprekken en vier groepsgesprekken met in het totaal 19 kinderen. Daarnaast zijn zeven ouders gesproken en zijn er negen interviews geweest met organisaties en ambtenaren in Amsterdam, belast met de zorg voor kinderen met een beperking. Tenslotte is gesproken met de directies Onderwijs en Jeugd en met de beide Samenwerkingsverbanden (PO en VO).

Er is voorafgaand aan het onderzoek één keer gesproken met de klankbordgroep en het laatste concept is met de individuele leden van de klankbordgroep besproken.

Representativiteit

Representativiteit binnen kwalitatief onderzoek betekent dat de resultaten een afspiegeling zijn van de resultaten zoals die uit de

totale populatie naar voren zouden komen. Anders dan bij kwantitatief onderzoek gaat het hierbij niet om een getalsmatige afspiegeling, maar om een afspiegeling van mogelijke varianten in mening, houding en gedrag die voorkomen binnen een bepaalde doelgroep. De bevindingen van een kwalitatief onderzoek zijn dus representatief als alle mogelijke meningen, houdingen en gedragingen die de populatie kent, ook in de interviews en groepsgesprekken naar voren kunnen komen.

Binnen dit onderzoek hebben we zoveel mogelijk gestreefd naar representativiteit door de volgende interventies:

- Doorgaan met interviewen tot inhoudelijk ‘verzadiging’ is bereikt: op een gegeven moment hoor je binnen de doelgroep geen nieuwe verhalen meer, maar zijn de gesprekken een bevestiging van wat eerder is verteld.
- Er zijn (ouders van) kinderen en jongeren gesproken met diverse beperkingen, zoals downsyndroom, motorische beperking, ADHD, licht verstandelijke beperking, ontwikkelingsachterstand, stofwisselingsziekte, spierziekte of andere lichamelijke en geestelijke beperkingen. Daarnaast is gesproken met een aantal relevante stakeholders uit het werkveld over hun ervaringen en inzichten.
- Aanvullende interviews met relevante stakeholders uit het werkveld, om hun ervaringen en inzichten ook mee te kunnen nemen.

Werving

De deelnemers aan de gesprekken zijn geworven door de kinderombudsman. De kinderen en ouders konden zelf kiezen of ze wilden deelnemen aan een groepsgesprek of een persoonlijk interview. Hierbij hadden zij tevens de keuze om het gesprek online te voeren

via Microsoft Teams of in persoon met inachtneming van de nodige voorzorgsmaatregelen.

Voor de werving van deelnemers heeft de kinderombudsman de contacten binnen haar eigen professionele netwerk benut. Daarnaast is gebruik gemaakt van ‘koude’ werving via speciale scholen en andere organisaties die veel contact hebben met Amsterdamse kinderen met een beperking, zoals organisaties voor gehandicaptensport. Er is contact gezocht met scholen en organisaties via de mail en telefonisch. Ook is aan deze partijen gevraagd om verdere navraag te doen binnen hun eigen netwerk(en). Daarnaast zijn er oproepen geplaatst op het Instagram-account van de Kinderombudsman en op LinkedIn.

Gespreksleidraad

Tijdens de gesprekken en interviews is gebruik gemaakt van een leidraad vergelijkbaar met de gespreksleidraad uit de Kinderrechtenscan 2020. Daarin zijn de onderzoeksvragen geoperationaliseerd in een aantal open vragen waarin de deelnemers wordt gevraagd naar ervaring, beleving en voorbeelden. De gespreksleidraad sluit aan bij het Kinderrechtenverdrag en de drie P's (Protectie, Participatie en Provisie) en is te vinden in bijlage 3.

Er is gekozen voor halfopen/semigestructureerde interviews en gesprekken. Dit wil zeggen dat de gespreksleidraad gebruikt is als checklist om te controleren of alle onderwerpen aan bod zijn gekomen. De volgorde van de onderwerpen, de formulering van de vragen en de formulering van de antwoorden lagen niet vast, maar werden bepaald door de loop van het gesprek en de richting die de deelnemers zelf aan gaven.

Onderzoeksteam

De Kinderombudsman Metropool Amsterdam heeft het onderzoek geleid in samenwerking met mr. Marieke Simons, jurist/juridisch adviseur jeugdzorg en kinderrechten. Tijdens de eerste fase van het onderzoek hebben de kindombudsman en Marieke Simons de gesprekken en interviews geleid. Na afronding van de data-verzameling hebben medewerkers van de kindombudsman de gesprekken getranscribeerd, waarna de data zijn geanalyseerd door de (medewerkers van de) kindombudsman en Marieke Simons.

Analyse en rapportage

De gesprekken met kinderen en ouders zijn – met toestemming van de respondenten – opgenomen en getranscribeerd, om zo geen essentiële informatie te missen, uitspraken op de juiste manier te interpreteren en uitspraken gedetailleerd weer te kunnen geven. Persoonlijke gegevens van de deelnemende respondenten zijn geanonimiseerd. De opgenomen gesprekken zijn zo letterlijk mogelijk uitgewerkt. De data zijn geanalyseerd door Marieke Simons en (de medewerkers van) de kindombudsman. Hierbij zijn de meest voorkomende en opvallendste resultaten geclusterd opgenomen in de rapportage.

Klankbordgroep

Voor het samenstellen van de klankbordgroep heeft de kindombudsman aansluiting gezocht bij de klankbordgroep van de Kinderrechtenscan 2020. Deze klankbordgroep functioneerde als sparringpartner voor het onderzoeksteam. Door coronaperikelen is met de klankbordgroep slechts één keer gesproken, over de opzet van het onderzoek. In de loop van het onderzoek zijn wel contacten geweest met individuele leden over de voortgang. De klankbordgroep bestond onder andere uit afgevaardigden van organisaties die zich met kinderrechten bezighouden, zoals Defence for Children, Universiteit Leiden, Stichting Alexander en de Kinder- en Jongerenrechtswinkel Amsterdam.¹¹

¹¹ De leden van de klankbordgroep zijn: Coby de Graaf (directeur van Centre for Children's Rights Amsterdam), Ellen Lindeman en Idske de Jong (beiden onderzoeker bij Onderzoek, Informatie en Statistiek van de gemeente Amsterdam), Katrien Klep (onderzoeker en universitair docent Jeugdrecht aan de Universiteit Leiden), Maartje Berger (juridisch adviseur Jeugdrecht bij Defence for Children) ondersteund door Charlotte Vanderhilt (projectmedewerker Jeugdrecht bij Defence for Children), Masja Hermans (voorzitter kinderen jongerenrechtswinkel Amsterdam) en Ien van der Waal-Krijbolder (beleidsadviseur Jeugd bij de gemeente Utrecht).

BIJLAGE 2

KINDERRECHTENKADER DEFENCE FOR CHILDREN

Klik [hier](#) om naar kinderrechtenkader te gaan

BIJLAGE 3

GESPREKSLEIDRAAD KINDERRECHTENSCAN

GESPREKSLEIDRAAD KINDERRECHTEN-SCAN KINDEREN MET EEN BEPERKING

Deze generieke gespreksleidraad is bedoeld als ondersteuning voor de interviewer tijdens de gesprekken met kinderen en jongeren met een beperking over kinderrechten. Tijdens de gesprekken laat de interviewer zich leiden door wat de kinderen en jongeren zelf inbrengen, (de aard van) hun beperking en kunnen onderstaande vragen dienen als checklist (heb ik alle informatie die ik nodig heb?) en voor verdieping (doorvragen).

Onderdelen:

Intro: de onderzoeker legt uit:

- Doel onderzoek/ onderzoeksvragen, privacy/ anonimiteit/ toestemming ouders, wat gebeurt er met de resultaten, agenda voor het gesprek (wat gaan we doen, hoe lang duurt het gesprek?)

1. Kennis over kinderrechten

Korte kennisquiz: waar denk jij aan als ik 'kinderrechten' zeg?

Dan korte uitleg. Kinderrechtenverdrag is onder te verdelen in 3 grote thema's:

1. *Participatie (wordt er voldoende naar je mening geluisterd, heb je invloed?)*
2. *Bescherming (ben je goed beschermd tegen gevaren en risico's?)*
3. *Voorzieningen (zijn er voldoende goede voorzieningen zodat jij je goed kan ontwikkelen?)*

2. Participatie

- a. Wat wil je hierover vertellen?
- b. Heb je het gevoel dat er goed naar je geluisterd wordt? (Hoe, wat, waar, met wie, waarom?)
- c. Geef eens een voorbeeld van dat er echt goed naar je mening is geluisterd.
- d. Geef eens een voorbeeld van dat er niet goed naar je mening is geluisterd.
- e. Heb je het idee dat je echt invloed hebt op grote beslissingen in je leven?
- f. Heb je het idee dat je voldoende informatie hebt over belangrijke beslissingen?
- g. Heb je het idee dat er over het algemeen goed naar jongeren in Amsterdam wordt geluisterd?

3. Bescherming

- a. Wat wil je hierover vertellen?
- b. Door wie word jij het meest beschermd?
- c. Word je wel eens gediscrimineerd/ gepest/ buitengesloten door je beperking?
- d. Wat zijn de grootste gevaren of risico's waar jongeren met een beperking in Amsterdam mee te maken hebben?

- e. Heb je het idee dat jijzelf voldoende beschermd wordt tegen deze gevaren of risico's?
- f. Heb jij het idee dat over het algemeen kinderen met een beperking in Amsterdam voldoende beschermd worden tegen deze gevaren en risico's?

Indien nodig prompts: veilig in de buurt, stad en thuis, beschermd zijn tegen uitbuiting, geweld, onveiligheid

4. Voorzieningen

- a. Wat wil je hierover vertellen?
- b. Toegang onderwijs: welke school zit je?
- c. Hoe ben je op deze school/ in deze voorziening terecht gekomen? En hoe heb je dat ervaren? Zat je eerder op een voorziening voor kinderen zonder beperking?
- d. Zijn er gebouwen waar jij regelmatig naartoe gaat? Ondervind je belemmeringen bij toegang tot deze gebouwen? Bv. met rolstoel
- e. Verdere navraag op thema's als:
 - dingen te doen in je vrije tijd zoals sport, muziek, hobby's
 - openbaar vervoer
 - plek om te spelen en te zijn
 - wonen
 - stage/ bijbaantje
 - hulp als dingen niet zo makkelijk gaan
- f. Heb je het idee dat de voorzieningen goed geregeld zijn in Amsterdam voor kinderen met een beperking?

5. Welk cijfer geef jij de stad Amsterdam als stad om in op te groeien?

6. Stel: jij bent burgemeester van Amsterdam. Wat zou jij morgen meteen doen om de stad nog het beter voor kinderen/jongeren te maken?

7. Zijn er nog dingen die je wil vertellen, waar we het nu nog niet over hebben gehad? Bijvoorbeeld wat gaat er heel goed in je leven/ waar ben je blij mee, of wat zou je juist willen veranderen?

8. Afsluiting

Bedanken, informeren over wat er met de resultaten gaat gebeuren.